SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
30/2016
30. júl 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

NAŠE ÚRADY POKUTUJÚ ALIANCIU ZA RODINU Strana 4.

APAČ NAD MOROM, LEOPARD NA BREHU Strana 5.

EKONÓM LADISLAV LYSÁK O VÍZII, KTOREJ STÁLE NIET Strana 6.

METROPOLA FOLKLÓRU NÁS ZNOVA NESKLAMALA Strana 8.

HEREC JURAJ SARVAŠ NA VLNE PEKNÝCH SLOV Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Možno si to v týchto dňoch ani dosť dobre neuvedomujeme, aký význam pre obraz Slovenska má, či bude mať naše predsedníctvo EÚ. Od zániku Svätoplukovho kráľovstva nebolo veľa príležitostí, aby sme sa zapísali do vedomia sveta. Možno niekoľko európskych vzdelancov poznalo snahy zabudnutého slovanského kmeňa vo vlne národnodemokratických revolúcií o svoje vzkriesenie, možno Scotus Viator, Bjørstjerne Bjørnson a pár svetových osobností si všimlo krutý osud národa v zákutí Karpatského oblúka a úsilie žiť rovnoprávne v európskej rodine národov. Možno v prvých mesiacoch Česko-Slovenska postrehli v zahraničí, že vznikol nový štát z dvoch národov, ale už o pol roka sa spojovník vytratil, vo svete sme zostali Czech. A tak len Slovenská republika v roku 1939 a Slovenské národné povstanie o päť rokov neskôr vydali znova o nás svedectvo, lenže vo vojnovom mumraji, a – priznajme si – nie vždy tak, aby sme mohli byť na to hrdí.

Demokratická obroda režimu sa začínala v roku 1962 na zjazdoch slovenských novinárov a spisovateľov, myšlienky poľudštenia reálneho socializmu oslovili ako prvých slovenských predstaviteľov, ale ktože to vo svete postrehol? Udalosti sa nazvali Pražskou jarou, a dokonca americké noviny písali aj Dubčeka ako Dub-Czek. A hoci sme medzi zvrchovanými národmi už pomaly dvadsaťpäť rokov, ľudia vo svete si nás neraz mýlia so Slovinskom, nehnevajme sa, aj mne sa občas pletie Lotyšsko s Litvou.

Až z tohto uhla ostrejšie vidno dôležitosť druhého polroka 2016 v krátkej histórii slovenskej štátnosti, význam nášho miesta za európskym vrchstolom. Pravda, ak si pritom neurobíme hanbu. Nech nás teší, že sa tak zatiaľ nestalo. Istá hrozba tu na samom začiatku bola, keď pár komediantov nepatričným spôsobom žiadalo odvolať, koho sa len dalo... Neodsudzujme nikoho, kto má úmysel očistiť verejný život od korupcie, a aj keby v celej kauze bola právne čistá hra, nemusí sa ani mne páčiť kupovanie akcií podozrivej spoločnosti verejným činiteľom sociálnodemokratického zrna, neladí mi to..., istotne však jestvujú menej varietné spôsoby kritiky a nápravy. Našťastie je leto, parlamentné prázdniny – a slovenská reprezentácia môže dôstojne pokračovať v dobre načatom diele. Držme jej palce! Slovensko si úspech zaslúži.

Ján ČOMAJ

R - 2016035

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
30
9 770862 882007

Ministerstvo financií prichádza s legislatívou na nasýtenie rozpočtu

Štát zákonmi potiera schránkové firmy

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: internet

Vláda SR sa v programovom vyhlásení zaviazala ku konsolidácii verejných financií k posilneniu aktívnej úlohy štátu v rozvoji hospodárstva. Deklarovala efektívny boj proti schránkovým firmám a prelievaniu financií cez daňové raje. Minister financií Peter Kažimír dal do medzirezortného pripomienkového konania návrhy noviel zákonov, ktoré to majú priniesť.

Po roku 2014, keď sa znížila daň pre právnické osoby na 22 percent, v roku 2017 by mala klesnúť na 21 percent. Aby štátna pokladnica neškodovala, vláda v roku 2018 navrhuje nahradiť platenie zdravotných odvodov z dividend pevnou sadzbou dane vo výške 15 percent. Finančne úspešné firmy v konečnom dôsledku v roku 2018 odvedú do štátneho rozpočtu viac, ako odvádzajú v súčasnosti.

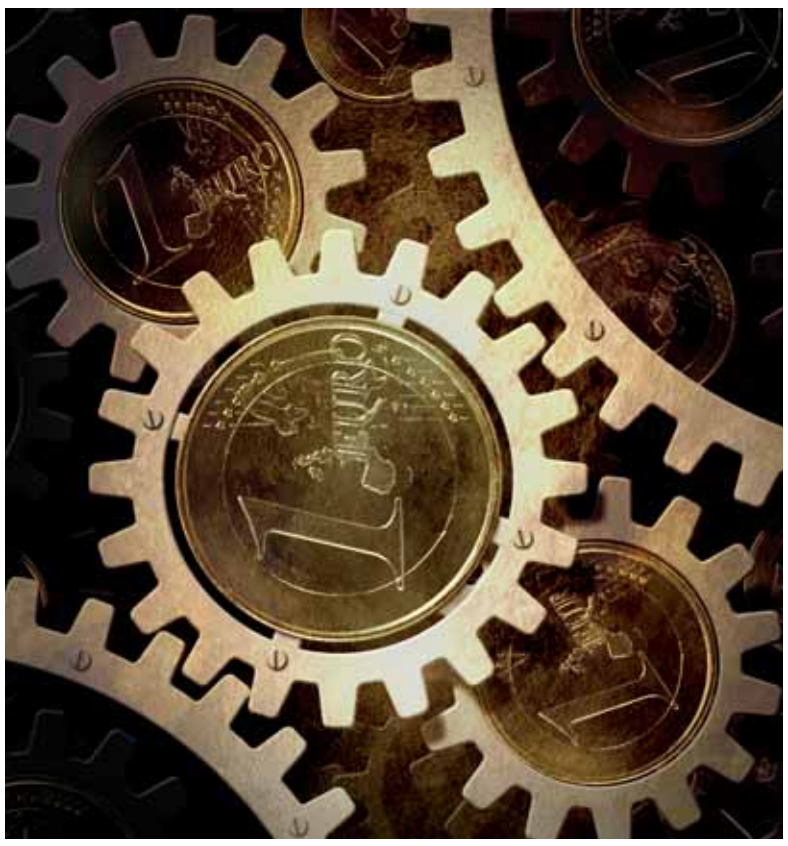

■ PERCENTÁ Z RAJOV

Ministerstvo financií tiež navrhuje, aby dividendy plynúce fyzickým osobám, bez ohľadu na to, z akého zdroja sú, podliehali dani vo výške 15 percent. S výnimkou dividend, ktoré sú vyplácané prijímateľovi na našom území a pochádzajú z takzvaného „nezmluvného“ štátu. Vysvetlenie – medzi nezmluvné štáty patria krajiny, s ktorými Slovenská republika nemá uzatvorenú zmluvu o zamedzení dvojitého zdanenia alebo tieto krajiny nie sú signatármi multilaterálnej dohody upravujúcej medzinárodnú výmenu informácií na daňové ciele. Dividendy prichádzajúce z daňových rajov a z tamojších rôznych schránkových spoločností budú u nás podliehať až 35-percentnej dani.

■ HAZARD AJ TABAK

Na Slovensku pôsobí asi stoosemdesiat spoločností prevádzkujúcich hazardné hry. V budúcom roku od každého jedného prevádzkovateľa s platnou licenciou vyberie štát navyše päťdesiatpäťtisíc eur. Mohlo by to znamenať príjmy do rozpočtu až takmer desať miliónov eur. Ak považujeme za hazard (so zdravím) aj konzumáciu tabakových výrobkov, potom v priemere jedna škatuľka cigariet od januára 2017 zdražie asi o dvadsať percent. Dnes fajčiar za jednu škatuľku značkových cigariet zaplatí asi 3,20 eura. Zvýšenie daní cenu tých istých cigariet zvýši na asi 3,40 eura. Drahšie cigarety v priebehu roka 2017 prinesú do štátnej pokladnice 32,3 milióna eura. Štát pritom podobné zdražovanie o desať až dvadsať centov plánuje aj v roku 2019. V tomto roku štát vyberie na spotrebnej dani z tabaku 665 miliónov eur. Ak si fajčiar kúpi jednu škatuľku cigariet za tri eurá, z tejto sumy do štátnej pokladnice poputuje až 2,4 eura. Aj v ostatných štátoch Európskej únie je rovnako ako na Slovensku bežné, že dane tvoria až osemdesiat percent z ceny cigariet.

■ POPLATKY MOTORISTOV

Po novom výška dane nebude závisieť len od výkonu automobilu, ale zohľadní sa aj jeho vek. Najnižšie dane zaplatia podnikatelia využívajúci ekologické vozidlá s nižším výkonom. Naopak, viac si priplatia firmy jazdiace na starších vozidlách s vysokým výkonom motora. Minimálna výška registračného poplatku pri novom vozidle s nízkym výkonom motora je stanovená na tridsaťtri eur za rok. Ministerstvo tvrdí, že zavádza spravodlivejšie kritériá na výpočet poplatku. V súčasnosti sa sadzba poplatku pri evidencii vozidla odvíja iba od výkonu motora v kW, čo ministerstvo považuje za nedostatočný ukazovateľ na posúdenie predmetu poplatku, teda hodnoty vozidla v čase jeho evidencie. Zámerom je zaviesť objektívnejšie kritériá, a to nielen v závislosti od výkonu, ale aj od veku vozidla.

3 OTÁZKY PRE:

Jána SEMANA, mladého funkcionára Matice slovenskej

Orientácia na mladú generáciu je kľúčová

● Pracujete v Členskom ústredí MS a ste členom výboru záujmového odboru Mladej Matice. Z čoho vyrastá tento váš záujem o veci národné?

Od detstva ma zaujímali národné dejiny a zemepis. Práve preto som sa rozhodol študovať geografiu, z ktorej mám aj doktorát. Počas štúdia na univerzite som vstúpil do MS prostredníctvom Mladej Matice (MM). Počas celého štúdia som sa aktívne zapájal do matičnej práce, a tak som nadobudol množstvo skúseností z oblasti kultúry a osvety. Pri tejto dobrovoľníckej práci som spoznal veľa zanietených matičiarov. Neskôr som nastúpil na uvoľnené pracovné miesto v Členskom ústredí MS, kde pracujem dodnes.

● Pôsobíte aj vo výbore Mladej Matice. Aké je regionálne zastúpenie mladých ľudí v tomto orgáne?

Členom výboru MM som od roku 2013, no ešte v minulom volebnom období som pôsobil ako člen DV MM. Matičná idea sa postupne šíri celým územím štátu a v rôznych oblastiach Slovenska si našla rôzne zanietených a aktívnych podporovateľov. Udomácnila sa najmä vo východnej časti Slovenska. Potom sa sformovalo niekoľko ďalších oblastí mladomatičného života. Neskôr sa matičné centrum vyprofilovalo na Liptove, kde pôsobia veľmi aktívne skupiny mladých vlastencov.

● Niektorí protinárodní nežičlivci kladú otázky o opodstatnenosti MS. Ako vidí mladý človek ako vy budúcnosť našej najstaršej celonárodnej ustanovizne?

Moja každodenná práca, stretávanie a spoznávanie zanietených a činorodých matičiarov po celom Slovensku, ich aktívna práca, nezištnosť, dobráckosť a obeta v prospech slovenského národa a viera v slovenského ducha ma dennodenne presviedčajú, že MS tu bude i naďalej pre ďalšie a ďalšie generácie. V minulosti sa ukázalo, že Maticu možno síce zakázať, ale nemožno ju zničiť, lebo nemožno zničiť jej ideu – ideu samobytného kultúrneho národa s právom na sebaurčenie. Ak bude MS spájať všetkých milovníkov národa a života slovenského, stane sa ochrankyňou slovenského kultúrneho dedičstva. Vtedy sa o budúcnosť MS nemusíme báť.

Zhováral sa Viliam KOMORA
Foto: archív autora

V SNN 31/2016 SI PREČÍTATE

■ Potulky po krajoch, v ktorých botanik Jozef Ľudovít Holuby plnil svoje herbáre
■ Peter BACO: Slovenské poľnohospodárstvo sa stalo najmenej výkonné v rámci štátov EÚ
■ Dvadsať rokov nevšednej súťaže humoristov a vtipkárov v Belej nad Cirochou

Politické strany bez štruktúr sú ako lode bez pasažierov

Majdanizácia Slovenska sa začala

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Do Národnej rady SR sa čoraz viac dostávajú strany bez straníckeho zázemia. Je to akoby loď plávala bez pasažierov. Komu by slúžila? Len a len kapitánovi a jeho posádke. Tak je to aj so stranami ako OĽaNO či Sme rodina. Že sa mohli prebojovať do parlamentu, vďačia viac-menej manažérskym schopnostiam svojich lídrov. Presne vystihli čas znechutenia obyvateľstva z politiky a ich manipulatívne schopnosti im priniesli úspech.

Predstavitelia strany Sme rodina, ale najmä poslanec NR SR za túto stranu Milan Krajniak rád zdôrazňuje, že voliči majú dosť oligarchov v politike. Ibaže za oligarchické strany na Slovensku možno označiť práve SaS, OĽaNO a Sme rodina, ktorých priamymi zakladateľmi sú podnikatelia. Krajniak tiež ustavične pripomína, že voliči odmietli vládu Fica, a preto ju chcú odstrániť. Akú alternatívu však predstavili kollárovci voči Ficovej strane? Nijakú, vznikli pár týždňov pred voľbami, pričom samotný líder strany predstavuje prepojenosť na mafiánske kruhy, nehovoriac o ďalších poslancoch jeho strany. Narýchlo vzniknuté zoskupenia, kandidujúce do parlamentu, predstavujú skôr hrozbu než nádej pre voliča. Napokon odchod troch poslancov z klubu Sme rodina pár mesiacov po voľbách iba potvrdzuje tento fakt.

■ VEĽKÝ MANIPULÁTOR

Niekto môže namietať, prečo potom Matoviča neposlali voliči do politického dôchodku? Vysvetlenie je dosť jednoduché a poskytuje nelichotivý obraz Slovenska. Pretože vypovedá o tom, že voličom Matovičovej strany stačí, ak vidia v parlamente niekoho, kto dokáže vynadať vládnucim politikom, a navyše spôsobom, ktorý je na úrovni televíznej Farmy. Teda nielenže sa ukazuje nezáujem ľudí o politiku, ale klesá aj ich intelektuálna úroveň, o čom svedčí účasť strany Sme rodina v parlamente. Táto strana si z voličov robila posmech samotnými volebnými bilbordmi, a predsa uspela!

Ukazuje sa, že majdanizácia Slovenska sa začala. Organizátorom nie je nikto iný ako Matovičovo OĽaNO. Nie je podstatné, či opozícia žiada odstúpenie ministra vnútra Roberta Kaliňáka, alebo premiéra Roberta Fica, pretože ak ide o povalenie vlády, dôvod sa vždy nájde. Červené kartičky, známe z pražských ulíc, sú už v Bratislave a pridala sa aj Nitra. Praha však pochopila, že sa stala obeťou manipulátorov a skončila s destabilizáciou štátu. Matovič je však borec v tejto disciplíne, od

vstupu do politiky dokazuje, že je majstrom v manipulácii más. Takých potrebuje globálna moc.

Na pomoc mu prišla aj holandská televízia a francúzska europoslankyňa Eva Jolyová. Aby ani na okamih nezaspala emóciami vybičovaná atmosféra, dajú sa na pochod učitelia. Neuveriteľné, bývalý najnesociálnejší minister práce sociálnych vecí a rodiny Ľudo Kaník sa pýta, aký cieľ majú tieto demonštrácie? Na ich konci totiž nevidí nijakú alternatívnu vládu. A má pravdu. Akú vládu by mohli zostaviť Matovič, Lipšic, Sulík a Kollár? Obdobu takejto vládnej zostavy už Slovensko raz malo a dlho nevydržala. No, to je ono, mädlia si ruky v riadiacej centrále.

■ JASNÝ CIEĽ

Cieľ je jasný. Odkláňať pozornosť od skutočných problémov. Vnucovať vláde zbytočnú agendu, destabilizovať spoločnosť, vyvolávať vášne a nenávisť. To je najlepšia cesta k rozvratu, z ktorého spoločnosť nemá nijaký osoh. Ale oslabený štát je vynikajúcou korisťou pre dravcov. Dokáže to niekto zastaviť?

Najnovšie opatrenia Bruselu na záchranu farmárov nepresviedčajú

Plánujú financovať likvidáciu chovov

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Európska komisia na Rade ministrov poľnohospodárstva a rybárstva EÚ predstavila balíček na podporu riešenia krízovej situácie sektora živočíšnej výroby – chovu hovädzieho dobytka, ošípaných, oviec a kôz.

Takýto obrázok je na Slovensku čoraz zriedkavejší, dobytka sa zbavujeme.

Najvyšší čas. Na taký krok čakali všetci farmári u nás a v „nových“ štátoch Únie už naozaj dosť dlho a priveľmi trpezlivo. Samotný obsah balíka však sklamal. Jeho cieľom malo byť krátkodobé riešenie situácie na trhoch. Pre dvadsaťosem krajín prináša päťsto miliónov eur. Prvá otázka znie: prečo pre všetkých dvadsaťosem krajín, keď je dobre známe, že dotačná politika voči „starým“ krajinám EÚ bola podstatne veľkorysejšia ako tá, ktorej svedkami sme aj u nás. Za úvahu stojí aj otázka, čo pomôže suma tristopäťdesiat miliónov eur rozdelená pre dvadsaťosem štátov? Ak by to bolo na princípe rovnosti, potom každý štát by dostal asi necelých osemnásť miliónov eur. Ak by sa však tento balík delil podľa schémy doterajšej pomoci z EÚ, potom by sa na krajiny, teda aj na Slovensko, ušlo podstatne menej.

Treba však podčiarknuť, že stopäťdesiat zo spomínaných päťsto miliónov plánuje Európska komisia „uvoľniť“ na dobrovoľné zníženie produkcie a chovov do konca tohto roka prostredníctvom organizácií výrobcov.

■ BALÍK S PODMIENKAMI

Detaily tohto opatrenia predstaví EK v nasledujúcich týždňoch. Je jasné, že ide o pokus podplatiť skupinu ledva prežívajúcich farmárov v Únii, aby sa svojich zámerov vzdali a uvoľnili priestor na trhu. Z reálnej pomoci tak zostáva iba tristopäťdesiat miliónov. Na ich adresu sa vyjadrila ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná: „Pomoc sektoru živočíšnej výroby vo výške tristopäťdesiat miliónov eur je v súčasnej kritickej situácii v Európe nevyhnutná. Vítam preto balíček Európskej komisie i flexibilitu, ktorá umožní jednotlivým členským štátom stanoviť pomoc svojim farmárom podľa vlastných potrieb.“ Presné podmienky čerpania budú rozpracované na úrovni expertných skupín najneskôr do polovice septembra.

■ NENATŔČAME DLANE

„Na moje návrhy riešení sa mi vracia kritika, že agropodnikatelia stále len plačú, ako dostávajú málo peňazí. Je to pravda, nemali by sme len plakať, ale oveľa razantnejšie sa dožadovať nápravy. Nechceme privilégiá, chceme len rovnaké nediskriminačné podmienky aspoň na úrovni susedných štátov. Odmietam preto aj kritiku, že naši poľnohospodári sú nekonkurencieschopní, a preto máme najmenej výkonné poľnohospodárstvo. Pravda je úplne opačná, teda naši poľnohospodári pozitívne reagujú na motiváciu štátu hospodáriť s malým kapitálom. Aby prežili, musia ho však rýchlo otáčať a nemajú finančné zdroje na výrobu mlieka, bravčoviny, ovocia a podobné výroby, kde sa dlhodobo pomaly otáča kapitál,“ povedal agrárny expert Peter Baco v pripravovanom rozhovore pre SNN. Prinesieme ho našim čitateľom v krátkom čase.

VŠIMLI SME SI

V polovici tohtoročného júla v chorvátskej štátnej televízii HRT odvysielali príspevok pri príležitosti okrúhleho výročia vzniku Ilýrskych národných novín v roku 1836. V relácii autori venovali priestor aj pripomenutiu podstatnej úlohy, ktorú pri zrode novín zohral v Záhrebe slovenský dejateľ, biskup Štefan Moyses, neskôr prvý predseda Matice slovenskej.

Uctili si Štefana Moysesa

Vo vysielaní chorvátskej televízie sa diváci dozvedeli, že Štefan Moyses bol biskup, vzdelanec, významný predstaviteľ slovenského národného obrodenia a prvý predseda Matice slovenskej, ktorý sa natrvalo zapísal aj do chorvátskej histórie. Narodil sa 24. 10. 1797 vo Veselom. Za klerika ostrihomského arcibiskupstva ho prijali v roku 1813. Vo veku dvadsaťštyri rokov ho vysvätili za kňaza, bol kaplánom v ostrihomskej diecéze a slovenským kazateľom v Pešti. Od januára 1830 bol profesorom záhrebskej akadémie. Stal sa bojovníkom za chorvátsky jazyk a ako cenzor chorvátskej tlače dovolil Chorvátom brániť sa proti maďarizácii. V roku 1847 ho vymenovali za kanonika záhrebskej kapituly a zvolili za poslanca na uhorský snem. Bol zanieteným podporovateľom návrhov, ktoré predložil na uhorskom sneme v roku 1848 Ľudovít Štúr a ktorých podstatou bolo opätovné zavedenie materinského jazyka na základných školách a pri bohoslužbách.

Na konci augusta 1850 ho na žiadosť Vatikánu panovník vymenoval za banskobystrického biskupa. Spolu s ďalšími slovenskými vlastencami sa pričinil o to, že vznikli tri prvé slovenské gymnáziá. Na čele slovenského vyslanstva predstúpil 12. decembra 1861 pred cisára Františka Jozefa I., aby mu predložil prosbopis Slovákov a Memorandum slovenského národa. Tretieho augusta 1863 sa stal prvým predsedom Matice slovenskej. Najmä jeho zásluhou rímska stolica súhlasila, aby sa sviatok Cyrila a Metoda svätil 5. júla. Štefan Moyses zomrel 5. júla 1869.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Menšinové málotriedky poslanci vyňali z povinných kvót

Nevinná novela školského zákona

V skrátenom legislatívnom konaní poslanci NR SR schválili novelu školského zákona. Naplnil sa tak jeden z bodov Programového vyhlásenia vlády SR 2016 – 2020: vyňať menšinové málotriedky z povinných kvót na juhu štátu. O tom, či a aké existenčné problémy majú školy s výučbou v štátnom jazyku na juhu Slovenska, sa však nikde nehovorilo. Médiá, ale aj poslanecká rozprava vytvorili dojem, že problém majú iba menšinové málotriedky, ktorým každú chvíľu hrozí zánik. Problémy majú aj slovenské málotriedky – našťastie tiež ich vyňali z kôt.

Pritom za posledných päť rokov zaniklo napríklad v piatich južných okresoch celkovo viac základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským (VJS) ako ZŠ, kde sa vyučovalo v maďarčine. Zdá sa, že popri záchrane menšinových škôl sa zviezli aj školy s VJS, čím sa nové podmienky na vzdelávanie v oboch jazykoch len vyrovnali. To asi niekomu nevyhovovalo, lebo do schvaľovacieho procesu nečakane vstúpil menšinový poslanec s pozmeňovacím návrhom na zachovanie aj ďalších škôl – šesťdesiat plne organizovaných (s ročníkmi 1 – 9) ZŠ, ale už iba národnostných. Zákon s pozmeňovacím návrhom poslanci bez väčších námietok schválili.

Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej (SNV MS) už pred časom a viackrát navrhovalo ako jedno z možných riešení zachovanie základných škôl vo vytypovaných kultúrnych oblastiach, ktoré by nepodliehali finančným, materiálnym či politickým kritériám. Tu je dôležité, aby sa vytvorili tzv. kultúrne ohniská so živým vzdelávacím, kultúrnym a národným pohybom s cieleným šírením tejto kultúry do okolitého regiónu. To si však vyžaduje svoju

ČO INÍ NEPÍŠU

stratégiu a osvetu o potrebe vzdelávania sa v štátnom jazyku. Pretože analyzovanie podmienok vzdelávania žiakov v štátnom jazyku v juhoslovenských obciach jasne ukazuje na zhoršujúce sa podmienky.

Z hľadiska prežitia systému maďarského školstva je vznik maďarskej školskej autonómie existenčnou otázkou, uvádza vo svojich predstavách do budúcnosti menšinová politická strana. Bolo by, pravda, absurdné, požadovať autonómnosť rozhodovania samospráv o menšinovom školstve a nemať svoje školy. Národnostný poslanec G. Gál po schválení školského zákona spokojne hovorí o plánovanom konečnom riešení siete „maďarských škôl“, keď v spolupráci aj so samosprávami pripravia „koncepčný zákon, ktorý tu už bude dlhé, dlhé roky platiť“.

Mnohé politické strany na Slovensku chcú ochraňovať národnoštátne záujmy a zároveň vytvárať podmienky na rozvoj kultúry národnostných menšín, chcú zabezpečovať starostlivosť najmä o materské a základné školy a rovnako zabezpečovať podmienky pre plnohodnotný život neslovenských národností. Táto koncepcia je jedna z najťažšie realizovateľných – nie je možná rovnováha medzi majoritnou kultúrou a etnickou menšinou tak, aby boli obe spokojné. Treba však hľadať všetky možné riešenia, aby sa tak stalo.

Margaréta VYŠNÁ
Foto: archív SNN

Puč iba nahral diktátorovi

Roman MICHELKO

Ak máme lepšie porozumieť tomu, čo sa nedávno stalo v Turecku, musíme poznať širší kontext. Otec moderného tureckého štátu Mustafa Kemal Atatürk sa pokúsil na troskách bývalej Osmanskej ríše vybudovať nový štát, v ktorom na jeho sekulárny charakter takmer až do posledného nevydareného prevratu dozerala armáda. Kemal Atatürk pochopil, že ak chce polofeudálne Turecko premeniť na moderný štát, vplyv islamu musí byť zásadne vytlačený do súkromia každého človeka a v nijakom prípade nesmie byť rozhodujúcim prvkom, ktorý ovplyvňuje smerovanie spoločnosti. Takto to viac-menej fungovalo za Atatürkovho života, ale v časoch jeho nástupcov, v podstate až do neúspešného pokusu o vojenský prevrat v noci zo štrnásteho na pätnásteho júla tohto roku.

Garantom sekularizmu bola armáda, ktorá mala po celé obdobie nového tureckého štátu strážiť jeho charakter. Samozrejme, vývoj v Turecku nebol taký priamočiary. Pri ochrane sekulárneho charakteru štátu, najmä v druhej polovici dvadsiateho storočia, armáda trikrát zasahovala a povalila politickú vládu. Prvýkrát uchopila moc v roku 1960, druhýkrát v roku 1971 a ostatný raz uskutočnila úspešný vojenský prevrat v roku 1980. Zdalo by sa teda, že tradícia vojenských prevratov je Turecku vlastná – tri úspešné vojenské prevraty za dvadsať rokov – čo nie je nič povznášajúce, najmä ak má krajina ambície stať sa plnoprávnym členom Európskej únie.

Od posledného úspešného vojenského prevratu však prešlo tridsaťšesť rokov a časy sa zmenili – postupne menili. Dokonca vtedajší vodca prevratu generál Evren, ktorý v roku 1980 vystupoval ako hrdina, pretože „zachránil“ Turecko pred politickým rozvratom, nechal sa zvoliť za prezidenta a moc nakoniec po deviatich rokoch v roku 1989 odovzdal civilnej vláde. O tom, že sa

KOMENTÁR

časy menia, svedčí aj skutočnosť, že na sklonku svojho života, už za vlády prezidenta Erdogana, bol práve za tento prevrat odsúdený na doživotie. Samozrejme, rozsudok bol čisto symbolický, keďže v tom čase mal už deväťdesiatšesť rokov a nebol vstave nastúpiť do väzenia, ale nová erdoganovská garnitúra tým dala jasne najavo, že čas vojenských prevratov sa v Turecku skončil!

Posledný výrazný pokus zadefinovať postavenie armády v tureckej spoločnosti bol v roku 1997, keď generál Bira publikoval memorandum, v ktorom stálo: „V Turecku máme manželstvo islamu a demokracie. Dieťaťom tohto manželstva je sekularizmus. Ak toto dieťa ochorie, turecké ozbrojené sily sú lekár, ktorý ho zachráni.“ Aj preto bol vstup Erdoganovej AKP na politické výslnie ťažký a pomaly.

Recep Tayyip Erdogan začal svoju politickú kariéru ako starosta Istambulu. Práve v roku 1997 počas „memorandového puču“, keď armáda jasne deklarovala svoju ochotu zasiahnuť, ak to bude treba, bol obvinený z propagácie radikálneho islamu a odsúdený na štvormesačné väzenie. To značne skomplikovalo jeho ďalšiu politickú kariéru. V roku 2002 jeho strana AKP vyhrala voľby, on sám však ako človek odsúdený za politický delikt kandidovať nesmel. Až keď sa jeho strana stala vládnou, zmenil sa zákon a on sa mohol stať premiérom.

V rokoch 2002 až 2014 pôsobil ako turecký premiér a veľmi vytrvalo a systematicky eliminoval moc armády. To však nebolo vôbec ľahké, keďže nikdy nedisponoval ústavnou väčšinou a výsadné postavenie armády bolo garantované priamo v tureckej ústave. Každopádne, za roky svojho pôsobenia v premiérskej a od roku 2014 v prezidentskej funkcii preventívne predišiel viacerým pokusom o vojenský prevrat. Ten súčasný okrem iného vyvolala aj ohlásená veľká reorganizácia armády, ktorá mala fatálne ohroziť pozície viacerých jej čelných predstaviteľov. Treba však zdôrazniť, že Erdogan sa za tých takmer pätnásť rokov, čo je pri moci, premenil na výrazne autokratického vládcu, ktorý síce pripúšťa alternatívne voľby, ale tvrdo zasahuje voči opozičnej tlači, ticho podporuje radikálnych islamistov z Dáišu, prenasleduje kurdskú menšinu.

Jeho politický problém je v tom, že napriek tomu, že štyrikrát po sebe vyhral voľby, nikdy nezískal ústavnú väčšinu, vďaka ktorej by mohol zmeniť politický systém Turecka na silnú prezidentskú republiku. Zdá sa, že práve nevydarený vojenský prevrat mu do rúk prihral veľmi silné karty a pod rúškom boja s pučistami premena charakteru Turecka na prezidentskú autokraciu bude oveľa reálnejšia. Budúce týždne a mesiace teda ukážu, či neúspešný prevrat umožní premenu autokrata na otvoreného diktátora.

Britské vody viac zamútené

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Nenávistné poznámky z tábora britských radikálov pocítili dosť rýchlo po brexite už aj Slováci v Anglicku. V meste Dover našli nápis, ktorý ich hanlivo označuje ako „spodinu“. Nápis sa objavil v okolí Folkerstone Road, uviedol server Dover expres. Informoval aj o nenávistných poznámkach, ktoré boli adresované ďalším ľuďom zo zahraničia. Podobné výroky sa v Británii objavili napríklad aj na adresu Poliakov. Vyzývali ich, aby išli domov.

Nie všetci Angličania však majú taký názor. „Všetko sa to začalo po brexite a je to neudržateľné. Je smutné, že sa to stalo bežnou súčasťou života,“ reagoval podľa portálu starý anglický veterán Kráľovskej armády, ktorý sa do Doveru presťahoval pred polstoročím z Karibiku. „Nepochopím, prečo niektorí majú pocit, že tieto nápisy sú potrebné. Máme tu veľa národností a všetci sme boli ako rodina. Nezáleží na tom, kto je akej farby, rasy čo odkiaľ prišiel,“ vyhlásil dôchodca Walter Scopes.

POZNÁMKA

Na dverách Poľskej sociálnej a kultúrnej asociácie (POSK) sa objavil sprejom nastriekaný nápis, ktorý našich severných susedov tvrdo vyzýval na opustenie Anglicka. Upozornil na to poľský server Nasze Strony. V meste Huntingdon zašli ešte ďalej a Poliakov nazvali „háveďou“. Letáky rozšírili po celom meste a vyzývali poľskú menšinu na rýchly odchod. Podľa vyjadrenia polície odkazy podnecujú k rasovej nenávisti a páchateľovi hrozí po preukázaní viny až sedem rokov väzenia. Počet trestných činov z nenávisti vrátane niekoľkých útokov, ktoré boli nahlásené polícii v Spojenom kráľovstve, vzrástol o viac ako päťsto percent v priebehu jediného týždňa po referende.

Šéfka Národnej rady policajných veliteľov Sara Thorntonová upozornila, že pred referendom evidovali v priemere okolo šesťdesiattri podobných trestných činov za týždeň. Nárast tohto typu trestných činov po referende potvrdzuje správy o prejavoch nenávisti voči moslimom a Slovanom.

„Bola som šokovaná a znechutená niektorými prípadmi rasových prejavov proti prisťahovalcom, ktoré boli hlásené v priebehu jedného týždňa,“ uviedla veliteľka Thorntonová. Spresnila, že migranti hlásili najmä slovné útoky, negatívne poznámky na svoju adresu na sociálnych sieťach vrátane xenofóbnych výrazov, ale aj plagáty s protiprisťahovaleckou tematikou a v menšom množstve i fyzické útoky.

V Británii sa ozvali aj kritické hlasy, ktoré z tejto situácie obviňujú priaznivcov brexitu, ktorí počas kampane pred referendom oživili svojimi slovami xenofóbne a rasistické nálady v spoločnosti poukazovaním na to, že odchod Británie z EÚ pomôže zastaviť ilegálnu imigráciu. Tá v očiach mnohých Britov vytvára tlak na trh práce a sociálny sektor.

Na záver sa žiada spomenúť, ako britský denník Daily Mail zverejnil mapu Európy s krajinami, kde možno piť vodu z vodovodu a kde sa to naopak neodporúča. Slovensko v nej patrí do skupiny štátov s tzv. „zlou vodou“. Mapa britského denníka má chyby spôsobené nedostatkom znalosti geografie. Na mape s pitnou vodou sú bývalé česko-slovenské hranice s nápisom Česká republika. V mape s údajne problémovou vodou je názov Slovensko pre istotu umiestnený na území Maďarska...

AKO BOLO, ČO BOLO

Obyčajní Wolfovi hrdinovia

Peter VALO

Štefan Wolf napísal triptych Vrchárske drámy. Dosiaľ vydal dva diely. V prvom opisuje príbehy obyvateľov Štálov a iných lokalít z okolia Novej Bane z čias SNP. Zaujal ma príbeh Antona Holého, na ktorého usadlosť chodili vo dne Nemci kupovať potraviny. Večer ho vyjedali partizáni. Nuž, skoro ráno vyháňal voly na Hachlov jarok, aby zahladil po nich stopy. „Režim dňa bol zákonom prežitia. Vzácna tolerancia slávila úspech. Nemeckí vojaci sa cez noc nepokúšali, nedráždili prišelcov noci. Vedeli o sebe,“ napísal Štefan Wolf o svojom hrdinovi, ktorý v pude sebazáchovy urobil všetko pre to, aby sa nepriatelia nestretli. Za pol roka sa zmenil na bielovlasého starčeka. Po vojne mu ponúkli „dvestopäťdesiatpäťku“. Odmietol. Bolo to v čase, keď sa o ňu hlásilo mnoho „tiežpovstalcov“, ktorí nikdy v nijakých bojoch neboli.

V ďalšej historke autor spomína, ako sa v pivnici zamaskovanej stohom slamy schovávali pred Nemcami i partizánmi osemnásťroční chlapci. Chceli len prežiť vojnu. Ďalší spolurodák Ján Wolf nemal to šťastie. Zajali ho v povstaní a umrel od hladu v nemeckom lágri pár dní pred oslobodením.

V časopise Pamäť národa sme sa dočítali o Štefanovi Fárekovi, Martinovi Zúbkovi a Jurajovi Hudečkovi. Partizáni ich odsúdili na smrť. Ťažko ranený Fárek popravu prežil. Hudečkova dcéra sa vybrala do hory hľadať otca. Chytili ju partizáni. Pri vypočúvaní posadili osemnásťročné dievča na rozpálenú pec. Ostala poznačená na celý život. Sama dobre poznala svojich trýzniteľov. Keď však chcela po vojne dostať invalidný dôchodok, musela tvrdiť, že jej to urobili esesáci, zatiaľ čo jej katani dostávali medaily za zásluhy v povstaní.

Drobné, často kruté príbehy Wolfových hrdinov sa vymykajú z koncepcie zabehnutých dejín. Doba menila ľudí. Autor píše, ako sa začiatkom povstania z niektorých zúrivých gardistov stávali ešte divokejší partizáni. Pri tejto epizódke sa mi vybavil v mysli vtip o Cigánovi, ktorý za komunizmu neprešiel preverovacou komisiou.

„Dik more, čo sa ťa spytovali?“ opýtal sa ho ďalší adept čakajúci na previerku.

„Nič, len či som hral gardistom.“

„A čo si im povedal?“

„No predsa hral.“

„Dik more, čo ti šibe?“

„A čo som mal povedať, keď tam všetci sedeli?“

V druhej knižke opisuje nástup gottwaldovskej moci. Z bývalých partizánov sa stávali služobníci režimu a terorizovali tých, čo nepodpísali prihlášky do družstva. Habali im úrodu. Naháňali ich po súdoch za to, že pokosili vlastnú lúku. Inokedy naložili skupinu gazdov do skriňového nákladiaka a povedali: „Vezieme vás na Sibír.“ Po hodinách vozenia podpísali „dobrovoľne“ všetci.

Historik Martin Lacko v doslove píše: „Tak ako si Štále udržali svoj slovenský charakter v dobách tuhej maďarizácie, tak si ho udržali aj v časoch socialistickej čechoslovakizácie. A tak ako si Wolf uchránil dedičstvo otcov, uchránil si aj vlastný pohľad na vojnové udalosti a opísal ich v svojich knižkách tak, ako ich prežil on, jeho rodina, jeho spolurodáci. Prosto povedané, ako zažil, ako dostal, tak odovzdáva ďalej. Tým je jeho svedectvo cenné. Nie je totiž skreslené, písané s cieľom zapáčiť sa akýmkoľvek mocným.“

Po vojne sa odhaľovali pamätné tabule padlým. Štefana Wolfa trápilo, že na nich chýbali povstalci, ktorých príbuzných označili za kulakov. O rodákoch, čo padli niekde inde, sa nesmelo hovoriť vôbec. On však chcel pamätník pre všetkých, čo padli v prvej i druhej svetovej vojne. Novobanská vrchnosť trvala na kádrovom výbere, čo on odmietol. Pri dubčekovskom odmäku v roku 1968 začal monument stavať na vlastnú päsť. Keď dokončil podstavec, vtrhli do bývalého Česko-Slovenska sovietske, maďarské, poľské, bulharské a východonemecké vojská. Mesto dokončenie pamätníka zakázalo. Wolf ho s pomocou susedov a kamenárskych majstrov dokončil až po politickom prevrate v novembri 1989. Ako kamenár do kameňa vytesal spomienku na všetkých padlých. Ako autor spomínaných knižiek zachoval čitateľovi skutočné príbehy ľudí, ktoré historických ideológov nezaujímajú.

SEBAOBRANA

Policajti nedávno zverejnili nové mapy kriminality. Krádeží a lúpeží je tento rok zatiaľ menej, násilia je však viac. Policajný viceprezident Ľubomír Ábel oznámil, že za prvý polrok tohto roka klesla kriminalita na celom Slovensku o takmer dvetisíc trestných činov v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka. Vlani sa celková kriminalita do júla vyšplhala na vyše tridsaťdeväťtisíc prípadov, tento rok približne na tridsaťsedemtisíc.

Nové mapy kriminality

Stúpajúci trend je v oblasti násilnej kriminality. Tu polícia zaznamenala o päťsto skutkov viac než vlani. Viac je aj evidovaných vrážd. Z vlaňajších dvadsaťdeväť ich počet tento rok narástol na tridsaťštyri. Podľa Ľubomíra Ábela štatistiku zvýšili aj staré vraždy, ktoré sa podarilo zdokumentovať až teraz. Polícia pred niekoľkými týždňami zasahovala v Trnavskom kraji. Akcia sa skončila obvinením skupiny mužov z mafiánskych vrážd. „V štatistike sa tak objavil prípad, ktorý sa mohol stať pred pätnástimi rokmi," vysvetlil Ľ. Ábel.

Druhý bratislavský okres, Košice a Trnava boli roky najtemnejšie miesta na policajných mapách kriminality. Za posledné tri mesiace sa však dačo zmenilo. Bratislava vrátane jej najproblematickejšieho okresu plného ľudí, nákupných centier a drogovej kriminality vo Vrakuni a Podunajských Biskupiciach vypadla zo sféry najnebezpečnejších oblastí. V hlavnom meste je po teroristických útokoch v Európe na uliciach viac policajtov, čo môže mať podľa policajného šéfa výstražný účinok pre možných páchateľov. Pokles kriminality v hlavnom meste sa predpokladá i v druhom polroku. Dôvodom môžu byť aj policajné manévre okolo slovenského predsedníctva EÚ. Bratislava je rozdelená na policajné okresy podľa mestských častí. Košice mesto sú však ako celok jediným policajným okresom. Štatisticky porovnávať jednotlivé okresy je preto dosť problematické. Policajný okres Trnava, kam patria aj Piešťany a Hlohovec, je veľmi zložitý. Celá oblasť je známa rozšírenou drogovou kriminalitou.

„Viete si predstaviť, ako by to vyzeralo, keby Bratislava bola v jednom okrese? Museli by sme sčítať všetky trestné činy v rámci celého mesta a hneď by štatistiky vyzerali inak," vysvetlil Ľ. Ábel. Istú zmenu však podľa neho v hlavnom meste vidno. „Teraz porovnávame vývoj v čase a je pravda, že došlo k istému poklesu. Bratislava dvojka je však stále veľmi ťažký okres. Je tam veľká priemyselná zóna a kriminalita je tam aj preto vyššia."

Pokles o vyše tisícdvesto prípadov zaznamenala polícia aj v oblasti ekonomickej kriminality. „Na túto oblasť sa kladie veľmi veľký dôraz, najmä na daňovú trestnú činnosť," povedal Ľ. Ábel. Ekonomická kriminalita sa však vyznačuje aj vysokou latentnosťou. Reálne čísla sú teda možno iné, než ukazujú štatistiky. Bežných ľudí sa najviac dotýka majetková kriminalita. Tu polícia zaznamenala 14 564 prípadov, teda asi o tisícku menej než vlani. Mierny pokles vidí Ľubomír Ábel napríklad pri vlámaní do bytov. Výraznejšie klesol tento rok počet ukradnutých áut z 1 039 na 879. Do mravnostnej kriminality sa rátajú aj trestné činy ako znásilnenia či obchodovanie s ľuďmi. V súčasnosti je tohto druhu trestnej činnosti o necelú stovku viac než vlani a vzrástol aj počet prípadov pohlavného zneužívania.

Robert LANDIS

Občianske združenie Aliancia za rodinu čelí útokom a zastrašovaniu

Pokuta tritisíc eur zástancom rodiny

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Občianske združenie Aliancia za rodinu (AZR) sa zviditeľnilo najmä tým, že iniciovalo referendum Za rodinu. Spoločnosť systematicky manipulovaná agendou nového ponímania ľudských práv, smerujúcich proti prirodzenému zväzku muža a ženy, proti prirodzenej rodine, sa stáva ľahkou korisťou manipulátorov. Je preto veľkou výhrou Slovenska, že jestvujú spoločenstvá, ktoré zobrali na seba iniciatívu prebúdzať a zachovávať dedičstvo predkov. Že to nie je jednoduché, hovorí predseda AZR Anton CHROMÍK.

Iniciatívy Aliancie za rodinu sa nedočkali všeobecného uznania.

● Aliancia za rodinu dostala nedávno pokutu tritisíc eur od Ministerstva vnútra SR. Môžete sa k tomu vyjadriť?

Pokuta je vraj za vykonávanie volebnej kampane kandidátov pred parlamentnými voľbami. AZR sa mala tohto priestupku dopustiť webstránkou Hlas za rodinu.

● Čo vás viedlo k tomu, aby ste oslovili kandidátov na poslancov do NR SR?

Cieľom stránky bola propagácia hodnôt rodiny a manželstva a informovanie verejnosti o názoroch kandidátov na poslancov na opatrenia v prospech rodiny a manželstva obsiahnuté v Deklarácii za rodinu.

● Lenže ministerstvo vás obviňuje z volebnej kampane. Ako to vnímate vy?

Už to, že sme dali možnosť každému kandidátovi a zapojilo sa jedenásť politických strán, svedčí, že nešlo o volebnú kampaň. Odvolali sme sa, ale na čele odvolacieho orgánu stojí človek, ktorý vystupoval proti nám pri referende. Tak uvidíme. Vraj nám chýbala registrácia, keď sme robili volebnú kampaň. Prečo Ministerstvu vnútra SR nechýba registrácia Facebooku, ktorý evidentne uverejňoval volebné materiály? Prečo mu nechýba registrácia toho, kto evidentne ovplyvňoval voličov priamym zverejňovaním, koho budú voliť, ale chýba mu pri Aliancii za rodinu? Nijaký z projektov ako Štrngám za zmenu či Via iuris nemal registráciu. Brali sme peniaze? Nebrali! Berú sa zvyčajne peniaze za podpis Deklarácie za rodinu? Neberú! Odporúčam každému, kto by chcel zverejňovať prorodinné názory, aby si okrem občianskeho preukazu vybavil registráciu na ministerstve vnútra, lebo v čase volieb zrejme končia jeho občianske práva.

● Čo mienite robiť s vašou webstránkou Hlas za rodinu?

Nevzdáme sa Hlasu za rodinu a budeme ho rozvíjať. Hlas za rodinu bude hodnotiť a informovať o hlasovaniach v parlamente pri opatreniach obsiahnutých v Deklarácii za rodinu. Na tento projekt musíme získať zdroje. Predstavu o slovách politikov máme a budeme poznať aj jasné fakty o ich skutkoch. Rodiny už potrebujú vidieť výsledky.

● Kadiaľ teda vedie cesta k ochrane rodiny?

V prvom rade musíme ísť do ofenzívy. Musíme byť aktívni v našich vlastných rodinách, kde je to najťažšie. Musíme sa vedieť v rodinách vzájomne obdarovať, počúvať a odpúšťať si. Ale to už v súčasnosti nestačí, treba vedieť reagovať pozitívne aj na vonkajšie tlaky. Preto pozývam občanov 30. 7. 2016 o 15. h v Bratislave na živú reťaz Hrdí na rodinu! Stretneme sa pred parlamentom a pôjdeme na Hlavné námestie. V deň konania Gay Pride chceme, aby zasvietila aj pravda. Chceme ukázať radosť z rodiny, radosť z našich detí, lebo sú našou budúcnosťou, a otec a mama sú pre deti to najlepšie.

● Slovenské národné stredisko pre ľudské práva v správe za minulý rok veľmi kriticky hodnotilo činnosť Aliancie za rodinu. Petíciu proti Istanbulskému dohovoru, v ktorej o. i. odmietate snahu o vykorenenie stereotypných rolí mužov a žien, a najmä referendum za rodinu. Stredisko dokonca na základe referendovej kampane odporúča zmenu legislatívy v oblasti nenávistných trestných činov. Zrejme ste to nečakali.

Skôr to vnímame ako pochvalu, že dobre robíme svoju prácu. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva pod novým vedením je, bohužiaľ, organizáciou, ktorá vo svojej správe nemá problém zavádzať. Je to ďalšia ovládnutá inštitúcia. Funguje len ako jeden z nástrojov sociálneho inžinierstva a je úplne vo vleku LGBTI lobby a feministických organizácií. Návrh strediska trestať za slovné nenávistné prejavy je typickým príkladom,

Anton CHROMÍK komusi prekáža.

ktorý ľudské práva, ako je sloboda prejavu a náboženská sloboda, okliešťuje a nerozširuje. Zakotvenie týchto trestných činov nenávisť skôr povzbudzuje, ako jej zabraňuje. Napríklad istému človeku prekážala naša stránka Hrdí na rodinu, podal na nás podnet a ministerstvo vnútra nám dalo pokutu. Ak by bola možnosť podať trestné oznámenie na AZR, verím tomu, že by sa tak stalo. Bohužiaľ, mám skúsenosti, že práve tí, ktorí sa zakrývajú láskou a rozmanitosťou, vedia rovnako silne nenávidieť, ak s nimi nesúhlasíte. Nič s tým nenarobíme, môžeme odpovedať rovnako alebo odpúšťať. Ja som si vybral cestu odpúšťania. Odpúšťame, ale nie sme hlupáci, aby sme im pomáhali stavať gilotínu.

● Ako sa zahraničie stavia k tejto téme?

Španielska prokuratúra napríklad trestne stíhala kardinála Cañizaresa za tieto slová: „Máme zákony, ktoré sú v rozpore s rodinou. Sú výsledkom politického a sociálneho tlaku, ku ktorému sa ešte pridávajú hnutia a snahy gejského impéria, ideológie, ako je radikálny feminizmus alebo rodovej ideológie, ktorá je najrafinovanejšia zo všetkých... V súčasnosti sprevádzajú rodinu v našej spoločnosti vážne ťažkosti. Čelí útokom, ktoré vidí každý... Keď sa útočí na rodinu alebo sa zhadzuje, narúšajú sa najposvätnejšie formy ľudského vzťahu." Na podporu kardinála sa vyslovili desaťtisíce ľudí. Našťastie, súd mal viac rozumu a trestné stíhanie proti nemu zastavil. Po prijatí takýchto zákonov budeme však v neustálom ohrození, ako si prokuratúra vysvetlí naše slová. Budeme mať toľko šťastia ako kardinál?

O ČOM JE REČ

Základ na sanatórium

Peter ŠTRELINGER

Vrátim sa znovu k valnému zhromaždeniu Kongresu slovenskej inteligencie v Ľubochni. Popri iných dôležitých veciach, sugestívnom vystúpení expremiéra Vladimíra Mečiara, inšpiratívnych referátoch o školstve, česko-slovenskom politikovi Milanovi Hodžovi a jeho idei Federácie Stredoeurópskych štátov, popri vyhláseniu apelatívneho Svätopeterského memoranda sa v Ľubochni udiala ešte jedna významná udalosť: položili sme tam základný kameň na sanatórium, kde by mali miesto významné osobnosti Slovenska. Stali sme sa tak, myslím si, prvým štátom na svete, ktorý nehodlá zabudnúť na tých, čo pre Slovenskú republiku a jej obyvateľov niečo významné urobili: vedci, umelci, inžinieri, diplomati, ale aj politici. Poznáme mnohých, ktorí sa po objavnej práci, po úmornej službe „na národa roli dedičnej" ocitli vinou chorôb, vysokého veku, ale aj existenčných problémov až za hranicou ľudskej dôstojnosti. Deti sa im rozutekali po svete a oni doslova živoria sami a opustení. V každom meste, aj na dedine by sme našli takúto osobnosť, čo sa významnou mierou pričinila o štát, o kraj, o mesto či dedinu, z ktorej pochádza a kde dožíva svoj bohatý, no v starobe niekedy veľmi ponižujúci život. Budem konkrétny: bol som nedávno na návšteve svojho vzácneho kolegu, spisovateľa, bývalého vedeckého tajomníka Matice slovenskej. Presedeli sme skoro celú noc vo vzájomnom rozhovore. Môj priateľ spisovateľ ma prekvapil svojím jasným úsudkom, výbornými postrehmi na súčasnosť, britkosťou ducha... Len to telo, vzdychal, len to telo keby väčšmi poslúchalo. Mám problém obuť si topánky a zaviazať šnúrky, umyť riady, ísť nakúpiť do obchodu. Dcéra je v Bratislave a ja nemám nikoho, čo by mi pomohol...

A ďalší príklad: v Mníchove žije stojedenročný Imrich Kružliak, bývalý slávny redaktor Slobodnej Európy aj Hlasu Ameriky, najstarší slovenský spisovateľ, aj novinár. Veľkolepá osobnosť. Minule sa tešil, že ho prídem pozrieť, lebo, ako povedal, už nemá skoro nikoho, s kým by sa pozhováral o témach, čo ho stále zaujímajú: o slovenskej politike, aj literatúre, o ľuďoch, s ktorými sa stretával. Imriško, ako sme ho my mladší volali, je stále zdrojom bohatých životných skúseností, žriedlom spomienok, ktoré prečnievajú epochu vývoja Slovenska. Keby sme už mali otvorené naše sanatórium pre VIP osobnosti, Imricha Kružliaka by sme tam radi medzi prvými privítali! A poďme ďalej: známej speváčke slovenských ľudových piesní, slovenskému slávikovi zo Sliačov, nedávno zomrel manžel, predtým tragicky prišla o svoju dcéru, ktorú v Amerike zastrelil chorý maniak. I ona mi povedala, že nemôže ďalej žiť vo svojom dome, kde na ňu padá tieseň a smútok, pritom je i chorá. Vraj by hneď vymenila svoj dom za izbu a starostlivosť v ľubochnianskom sanatóriu VIP. A takto by sme mohli pokračovať donekonečna. Vyratúvať mená významných slovenských osobností, ktoré potrebujú našu pomoc a opateru. Myslím si, že to je naša povinnosť pomôcť týmto ľuďom. Urobiť ich posledné obdobie života šťastnejším, radostnejším. Naše sanatórium v Ľubochni by nemal byť nijaký „hostel", teda domov, kam sa príde umrieť, ani nemocnica. Vybudovali by sme tam popri pohodlí pre našich „významných obyvateľov" knižnicu, ale aj malú koncertnú sieň, kam by prichádzali najmä mladí ľudia, aby sa tu stretli s tými, ktorých predtým často vídali v televízii a počúvali v rádiu, o ktorých sa učili v škole. Vidíme toto miesto ako areál so živými ľuďmi, ktorým hlava ešte výborne slúži, len telo už akosi nevládze.

Položili sme v Ľubochni základný kameň sanatória pre osobnosti. Teraz treba na tento projekt získať peniaze. No ak si pomyslíme, koľko prostriedkov sa premrhá na hlúposti, na zbytočné veci, koľko peňazí sa rozkradne, či ich zhltne korupcia, musíme byť optimisti, že toto dielo sa bude dať zrealizovať. Hádam sa dá presvedčiť aj vláda SR, možno nejakí štedrí boháči. Lebo boháčov máme na Slovensku už neúrekom, ale stále akosi neochotne dávajú svoje prebytočné peniaze na ušľachtilé ciele. Slovensko práve predsedá Európskej únii. Možno by bolo vybudovanie sanatória pre významné osobnosti inšpirujúce aj pre ostatné štáty Európy.

Veľké armády Turecka a Grécka v NATO nezaručujú demokraciu

Apač nad morom, Leopard na brehu

Slovenskí dovolenkári na Kréte majú každodennú možnosť leteckej prehliadky nízko letiacich stíhačiek a stíhacích bombardérov gréckeho letectva. Je to impozantné divadlo, ktoré našinec málokedy zažije. Je to demonštrácia trvalej vojenskej prítomnosti. Ako to všetko Grécko, ktoré dlhé roky čelí obrovskej kríze, udržuje? Grécko je už šesťdesiatštyri rokov členom Severoatlantickej aliancie NATO. Má spomedzi členských štátov v pomere k svojim jedenástim miliónom obyvateľov najväčšiu armádu. Má v zbrani stotridsaťtritisíc profesionálnych vojakov, výkonné letectvo vrátane vrtuľníkov Apache, ale aj veľkú, opäť v pomere k obyvateľstvu najväčšiu tankovú armádu. Prečo o tom hovoríme?

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Erdogan likviduje sekularizmus.

Pretože do takmer každodenného slovníka médií na Slovensku, verejnoprávne nevynímajúc, práve tak ako do slovníka politikov, najmä prezidenta republiky, sa natrvalo dostal údaj o tom, koľko treba vynaložiť na obranu – teda koľko percent HDP treba vynaložiť na obranu v rámci spojeneckých záväzkov. V prípade Grécka je to trvalo 2,8 percenta, v skutočnosti je to však viac ako štyri percentá a v rokoch veľkej krízy sa výdavky zvýšili v reálnych číslach o deväť miliárd US dolárov. Kde na to zadlžení Gréci berú?

■ MILIÓNY NA ZBRANE

Pohľad na impozantnú grécku tankovú armádu ukazuje, že sú v nej stovky tankov Leopard, pritom ide aj o špičkové modely z povestnej dielne KMW (Krauss--Maffei-Wegmann). Je to mnohomiliardová zákazka, ktorá, samozrejme, podporuje zamestnanosť najmä v Nemecku, ale aj v Grécku a, pravdaže, má aj finančné krytie. Podobne je to s nemeckými lodenicami Howaldtswerke, ktoré dodávajú Grécku ponorky. Lietadlá a špičkové helikoptéry sú americké. Kto neovláda všetku prepojenosť politiky, financií a zbrojárskej lobby, vlastne sa nemôže kvalifikovane ku gréckym pomerom ani vyjadrovať. Treba totiž pochopiť tú pavučinu záujmov. Štát, ktorý nemá peniaze, nakupuje zbrane, ktoré v takom množstve nepotrebuje. A vŕši aj počas vrcholenia finančnej krízy ďalšie dlhy, ktoré nemieni zaplatiť, a tí, čo mu požičiavajú, vedia, že nemá z čoho...

Predzvesťou prijatia Grécka do NATO bola ešte v roku 1947 tzv. Trumanova doktrína, pomenovaná podľa prezidenta USA. Išlo o zabránenie sovietskeho vplyvu v Grécku v rámci všeplatnej americkej koncepcie zadržiavania komunizmu. Politika USA dosiahla, že obaja nezmieriteľní rivali – Grécko a Turecko – sa naraz v roku 1952 pripojili k Severoatlantickej aliancii NATO. „Zadržiavanie komunizmu“ a vnútorný grécky vývoj vyvolali aj masovú utečeneckú vlnu, pričom časť Grékov našla útočište u nás.

Režim vybudovaný s pomocou Británie a USA a ich spravodajských a vojenských služieb v roku 1967 degeneroval do vojenského puču „čiernych plukovníkov“, čo trvalo až do roku 1974 – do konfliktu, ktorý viedol k dodnes trvajúcemu rozdeleniu Cypru na grécku a tureckú časť. Bol to prvý nástup vojenskej junty v Európe, jediný v štáte NATO. Boli to roky studenej vojny, ešte sa nezačalo uvoľňovanie napätia medzi ZSSR a USA, medzi Východom a Západom.

■ TURECKÉ OTÁZNIKY

Vývoj v Turecku zatienil všetky udalosti – a to, čo vidíme, je veľkou masovou školou propagandy a politiky. Predstavitelia väčšiny štátov odsúdili nedemokratický pokus armády a podporili legitímne zvolenú vládu. Lenže výsledok je a bude ešte menej demokracie v Turecku ako doteraz. Už v máji schválil turecký parlament zmenu ústavy, ktorá je porušením všeobecne platných zásad práva a demokracie. Zrušila sa poslanecká imunita, právo poslancov na slobodu slova. Vzápätí nasledovali stovky obvinení prokuratúry proti poslancom najsilnejšej opozičnej strany HDP, ktorá bola skutočnou nádejou na demokratickú budúcnosť Turecka.

Terajšie masové zatýkanie a masové prepúšťanie v súdnictve a prokuratúre len na základe indícií, ktoré má prezident, sú len ďalším krokom na vytváranie autoritárskeho prezidentského režimu. Európska únia v prvých dňoch prešla mlčaním vyhlásenie, že je možné zaviesť v Turecku trest smrti, aj keď Brusel mal hneď povedať, že to znamená koniec rokovaniam EÚ – Turecko. Turecká armáda od čias zakladateľa moderného tureckého štátu Atatürka bola zárukou sekularizácie, hrádzou proti islamizácii Turecka. Posledný úspešný vojenský prevrat v roku 1997 mal osem požiadaviek a všetky sa týkali obmedzenia islamizácie, zníženia počtu náboženských škôl, zvýšenia veku žiakov pre náboženskú výučbu či podriadenia náboženských škôl ministerstvu školstva.

■ NÁSTUP NEOOSMANIZMU

Súčasný vývoj priamo nahráva všetkým krokom upevňujúcim islamizáciu štátu, posilnenie neoosmanizmu a definitívnu likvidáciu tej antiislamistickej úlohy armády, ktorú jej určil zakladateľ štátu. A to v podmienkach pokračujúcej vojny proti Kurdom na tureckom území so zdôvodnením, že ide o vojnu proti terorizmu. Pre ciele, ktoré pôvodne chcela Európa vo vzťahoch s Tureckom dosiahnuť, je to katastrofa. Z hľadiska NATO ide o formovanie prvého autoritárskeho prezidentského režimu od konca studenej vojny.

Turecko má obrovskú armádu s aktívnymi zálohami milión vojakov, po USA najväčšiu v NATO. Aliancia bola na tento vývoj, aspoň podľa verejných vyhlásení, úplne nepripravená. Jej hlavná pozornosť sa sústreďovala na tzv. „ruskú hrozbu“. V tom istom čase sa dlhodobo v štáte strategického spojenca EÚ a NATO formuje autoritársky prezidentský režim. Ten pritom v mnohom dokonca prekonáva to, čo Aliancia a Únia kritizuje v Ruskej federácii. V tej Ruskej federácii, ktorá je pre Európu vlastne hrádzou proti islamu.

Pre našu verejnosť je iste povšimnutiahodná masová účasť na proerdoganovských demonštráciách vo všetkých veľkých nemeckých mestách, kde je kompaktné turecké osídlenie. Podpora legitímne zvolenému prezidentovi sa niesla na vlne prevahy náboženských hesiel.

Vieme nájsť odpoveď na otázku – do čoho vložiť peniaze a do čoho nie?

Predpoklady vyrovnaného rozpočtu

Nebyť tragickej smrti Martina Filka, riaditeľa Inštitútu finančnej politiky pri Ministerstve financií SR, málokto by z nás vedel, že na jeho pracovisku sa riešila a do praxe uvádzala agenda Hodnota za peniaze. Z názvu projektu môžeme dedukovať, že agenda sa týka peňazí, ale že ide o upratovanie vo výdavkovej časti štátneho rozpočtu skôr nie. Ako daňoví poplatníci zväčša dôverujeme nami zvolenej vláde, že míňa naše peniaze s vedomím najvyššej hospodárnosti. Asi tak ako väčšina slovenských domácností. Každý z nás si totiž pri míňaní peňazí zrejme musí vopred položiť otázku, do čoho peniaze vložím a čo z toho budem mať?

Robert HÖLCZ – Ilustrácia: internet

V prípade pôžičky nás zaujímajú najmä výška úroku, lehota splácania, zdroje úhrady, podmienky splatenia vopred, záložné práva financujúcej banky, výška pokuty, celkové preplatenie úveru a pod. Podľa všetkého však nič z toho príslušní pracovníci jednotlivých ministerstiev nezohľadňovali (veď peniaze nešli z ich vrecka), a tak sa ani nemôžeme čudovať, že sme každoročne vŕšili deficit verejných financií a verejného dlhu. Práve spomínaná agenda má vo výdavkovej časti štátneho rozpočtu urobiť poriadok, z čím bude väčšina z nás určite súhlasiť.

■ POŽIERAČI ROZPOČTU

Agenda Hodnota za peniaze nevznikla na spomínanom detašovanom pracovisku slovenského ministerstva financií, ale vo Veľkej Británii, kde ako prví začali s revíziou verejných výdavkov. V prvých rokoch dosahovali Angličania ročnú úsporu takmer dve percentá HDP, po vypuknutí globálnej finančnej krízy, ktorá si samozrejme vyžiadala vyššie rozpočtové škrty, sa anglickým analytikom podarilo nájsť rezervy vo výdavkoch verejných financií v niektorých kapitolách štátneho rozpočtu až do výšky dvadsať percent ich HDP. Práve toto inšpirovalo aj slovenských finančných analytikov podrobnejšie analyzovať najväčších požieračov našich daní, ktorými sú zdravotníctvo, školstvo a informatizácia spoločnosti. Konkrétne údaje sa následne porovnávali s ostatnými porovnateľnými ekonomikami v rámci Únie a boli sme prekvapení. Naše náklady na zdravotníctvo sú rovnaké ako v susednom Česku, pritom podľa nedávno publikovaného údaja o počte zbytočne zomretých spoluobčanov susedov vysoko „predbiehame“, dokonca v rámci EÚ patríme medzi najhorších, čo len svedčí o tom, že v našom zdravotníctve je – ľudovo povedané – binec.

■ ZAČIATOK... A KONIEC?

Uskutočniť revíziu výdavkov v míňaní verejných peňazí zo štátneho rozpočtu je však len začiatok nikdy nekončiaceho procesu. Tým najpodstatnejším sú praktické závery ústiace do zásadných štrukturálnych zmien v spoločnosti, s čím majú naši politici najväčšie problémy. Netýkajú sa totiž len obyčajných daňových poplatníkov, tiež samozrejme voličov, ale aj politických sponzorov. Z hľadiska vyššej efektívnosti v dosahovaní úspor by však bolo potrebné, aby tento proces bol plánovaný aj na niekoľko rokov dopredu, trebárs na celé funkčné obdobie vlády. Revíziou rozpočtových výdavkov v štátnom rozpočte chceme v rámci agendy Hodnota za peniaze dosiahnuť v roku 2020 vyrovnaný štátny rozpočet, k čomu má prispieť aj vznik nového štátneho Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu. Ficov kabinet ho zriadil k 1. júnu 2016 a vedie ho podpredseda vlády SR Peter Pellegrini, do kompetencie ktorého bude okrem informatizácie verejnej správy patriť aj riadenie, koordinácia a dohľad nad zákonným čerpaním eurofondov, s ktorým máme tiež problémy.

NA MARGO

Či chceme, alebo nie, takmer každý z nás si rád pozrie a zasmeje sa na krátkych filmoch (videách), v ktorých sa pred „skrytou kamerou“ dostávajú iní ľudia alebo i zvieratá do komicko-trápnych situácií. Z týchto nečakane humorných sekvencií sa dajú zostrihať celé zábavné relácie. Neraz sa takéto zinscenované i náhodne kamerou zachytené situácie dostávajú aj na sociálne siete a zabáva sa na nich celý svet. Ich úspešnosť prezrádza počet pozretí. Nemecký denník Süddeutsche Zeitung zverejnil, ako na obchode s takýmito „blamážnymi“ videami zarobila istá americká firma milióny dolárov.

Pozlátený idiotizmus

Výnosným obchodom sa pre ňu stalo, že sa ľudia neraz sami nafilmujú v trápnych situáciách a svoje trápnosti zverejnia na internete... „To je nová zlatá horúčka,“ prezradil Jonathan Skogmo, majiteľ agentúry Jukin Media. Založil ju iba v roku 2009 a priemerne v nej zamestnáva okolo stotridsať spolupracovníkov. Tí celý deň nič iné nerobia, iba hodiny pátrajú po videách, ktoré ponúkajú takúto zábavu na účet niekoho. Firma prevádzkuje viacero kanálov, produkuje ukážky pre televízie v USA a vo Veľkej Británii a preberá ich uvádzanie na trh. V apríli tohto roku dosiahli produkcie tejto firmy vyše dve miliardy prezretí. A reakcia majiteľa? „To sú videá, o obsahu ktorých sa potom ľudia bavia v zamestnaní, v úradoch, na pracoviskách. To je súčasná popkultúra.“

Preto sa nemožno čudovať, že Jukin Medii hneď aj pribudli konkurenti ako Storyful alebo Viralhog. Všetci hľadajú idiotov, ktorí chcú svoj idiotizmus pozlátiť. J. Skogmo kedysi pracoval pri vysielaní domácich videí a jeho úlohou bolo vyhodnotiť, či divákmi zaslané videá sú dosť veselé.

„Vtedy dávali ľudia svoje nafilmované galiby, oštary a trápnosti k dispozícii zadarmo. To je tá zlatá baňa – tieto veci vlastniť a obchodovať s nimi. Dajú sa lacno vyrobiť, ale najmä uplatnia sa bez väčších nákladov všade na svete. Radostný alebo bolestný výkrik je zrozumiteľný všade...“ dodáva úspešný podnikateľ.

Jukin Media kupuje videá a podieľa sa s výrobcami zábavných šotov na príjmoch z ich šírenia v televíziách alebo v iných sieťach a kanáloch. Podľa vlastných údajov zaplatila agentúra pôvodcom humorných alebo „bolestných“ videí vyše päť miliónov dolárov. Koľko zlata zatiaľ vyryžovala, je, pochopiteľne, obchodné tajomstvo. Priemerná taxa za získanie takéhoto „materiálu“ je okolo tristo dolárov. „Kreatívnejší“ môže byť ocenený aj tisíc dolármi. Za osobitnú „ujmu“ sa dáva ešte viac, oveľa viac. Istý Frank Jared, ktorý schytal úder do hlavy, zarobil s videom, kde túto galibu zaznamenali, vyše tristotisíc dolárov. Toto video malo na Youtube viac ako tridsaťdeväť miliónov prezretí a uvádzalo sa v mnohých televíziách. Franka dokonca pozvali vystúpiť v zábavnej relácii, kde svoj zmysel pre humor potvrdil výrokom, že úder do zátylka ho neurobil múdrejším, ale bohatším! Keď niekto nemá problém s tým, že milióny ľudí sa na ňom smejú, môže sa mu dnes celkom vyplatiť byť idiotom.

Ivan LUŽÁK

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Po oboznámení sa s obsahom mediálnych produktov konštatujeme, že tematika sa zhoduje. Ide o prezentovanie informácií o migrantoch, príp. utečencoch z rôznych uhlov pohľadu. Ale aký je zámer autorov a konkrétnych mediálnych produktov pri prezentovaní informácií?

Informácia alebo mystifikácia III.

Zámerom príspevkov s tematikou migračnej, prípadne utečeneckej krízy je poukázať na viacej stránok problematiky a aj na to, že na tému sa dá nazerať z mnohých uhlov pohľadu. Primárny zámer mediálnych produktov je jednoznačný – informovať o udalostiach týkajúcich sa aktuálnej problematiky. Nemôžeme však vylúčiť aj nepriame zámery, a to vyvolať v čitateľovi negatívne postoje a názory voči prichádzajúcim ľuďom a prehlbovať strach, zdesenie a neistotu.

Jazykové prostriedky pri stvárňovaní faktu sú v značnej miere zhodné. Výberom slov, hrozivo vyzerajúcich faktov a desivo znejúcich výrazov sa autori snažia reflektovať udalosti tak, aby upútali a presvedčili adresáta.

Vzhľadom na to, že určitá časť autorov mediálnych produktov nemôže byť z rozličných príčin priamo prítomná na miestach, kde prebiehajú medializované udalosti, by sme mohli tvrdiť, že dané informácie podliehajú skresleniu a nemusia byť pravdivé. Na jednej strane sú mediálne produkty založené na skutočných udalostiach, ale v mnohých prípadoch obsahujú aj úvahy, ktoré nemusia byť overené, a tak sa stávajú iba možnými. Z uvedeného vyplýva, že mnoho informácií je iba výtvorom médií, ktoré sú určené na budovanie očakávanej verejnej mienky.

V procese informovania sa adresát oboznamuje s migračnou, príp. utečeneckou problematikou, ale na druhej strane v prípade mystifikácie dochádza k priamej či nepriamej manipulácii prezentovaním skreslených alebo nepravdivých informácií. Pri persuázii (t. j. prehováraní, presviedčaní), ktorú už hodnotíme ako manipuláciu, sa používa niekoľko typov argumentov. V mediálnych produktoch s tematikou migračnej, príp. utečeneckej problematiky sa najčastejšie vyskytuje apelácia na ľudské city – zámerom komunikanta je prebudiť emócie a vyvolať pozitívne či negatívne reakcie u adresáta.

Ide o veľmi pálčivú problematiku: recipienti si nechcú pripustiť, že by nimi mohol niekto manipulovať prostredníctvom skreslených informácií a ovplyvňovať ich mienku, názory a postoje. Nemôžeme vylúčiť, ale ani potvrdiť, že v prípade medializovania (nielen) migračnej, resp. utečeneckej problematiky ide o mystifikáciu a recipientom sú ponúknuté len skreslené alebo nepravdivé informácie. S cieľom zaujať dochádza k zveličovaniu, informácie nadobúdajú iný rozmer. V akom rozsahu, to už závisí od konkrétneho typu média, stále sú však založené na jednej skutočnosti, a to na príchode veľkého počtu ľudí na európsky kontinent a ich pohybe, skutkoch naprieč celou Európou.

Annamária GENČIOVÁ,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

V programovom vyhlásení vlády chýba progresívna iskra a vízie

Vlastenectvo je dôležité ako výzbroj!

Ekonóm, diplomat a politik Ladislav LYSÁK je predseda najstaršieho slovenského ekonomického spolku: Slovenskej ekonomickej spoločnosti – Nezávislého združenia ekonómov Slovenska. Dôverne pozná dynamiku slovenskej ekonomiky, jej možnosti a schopnosti a angažuje sa na jej efektívnom fungovaní. V minulosti presadil zákon o Inštitúte stratégie rozvoja spoločnosti, vedy a techniky, ktorý však nemal dlhé trvanie. Napriek tomu, že každá vláda má záujem na výkonnosti našej ekonomiky, nenašiel sa model, ktorý by určoval dlhodobú prosperitu štátu. Ako vníma programové vyhlásenie vlády z hľadiska hospodárskej politiky, ale aj aktuálne politické dianie na Slovensku?

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív redakcie SNN

● Programové vyhlásenie vlády (PPV) v oblasti hospodárskej politiky uvádza, že vláda určí základné kontúry perspektívneho smerovania hospodárstva v strednodobom a dlhodobom období prijatím stratégie hospodárskej politiky. Z toho vyplýva, že ani po dvadsiatich troch rokoch od nadobudnutia samostatnosti nemá Slovenská republika jasno v smerovaní hospodárstva?

Základné kontúry hospodárskej politiky sú dané existujúcim stupňom vývoja a štruktúrou našej ekonomiky, spoločnosti a zahraničných vzťahov. Zásadné zmeny spoločenského systému, technologický a technický vývoj i doznievajúce dôsledky globálnej krízy a neoregionalizácia si vyžadujú primerané zmeny v hospodárskej politike štátu s dlhodobým výhľadom i na niekoľko desaťročí. Pokladám za prínosné, že v programe vlády je proklamované zvýšenie dôrazu na vypracovanie strednodobej a dlhodobej stratégie. O potrebe takéhoto dokumentu, ktorý by určil jasné ciele a limity progresívnejšieho vývoja Slovenskej republiky, niet pochýb. Po takomto majáku volá nielen produkčná sféra, ale najmä priemysel, agrosektor, stavebníctvo a ďalšie odvetvia. No i sféra služieb, verejná správa a ostatné zložky našej spoločnosti.

Slovenská ekonomická spoločnosť – Nezávislé združenie ekonómov Slovenska (SES – NEZES) na tieto otázky neustále upozorňuje. V publikáciách, časopisoch, na odborných podujatiach, kolokviách. I formou výziev kompetentným štátnym aj iným inštitúciám. A opakovane zdôrazňujem nástojčivú potrebu urýchleného vytvorenia Inštitútu stratégie Slovenskej republiky, aký sme v minulosti neprezieravo zrušili a z inštitútu urobili Úrad. Vo všetkých vyspelých štátoch takéto inštitúcie pod rôznymi, aj krycími názvami efektívne pôsobia. A sú rešpektované i pri zmenách vládnych garnitúr! Vynikajúcim príkladom v tomto smere sú Japonci. Vďaka dlhodobej realizovanej stratégii vstali z vojnového popola a už desaťročia patria k vrcholom svetovej ekonomiky. Ak by sme boli po vytvorení Inštitútu stratégie rozvoja spoločnosti, vedy a techniky v roku 1999 postupovali tak zodpovedne ako Japonci vo vojnou zruinovanom štáte, tak by v júli 2016 občania Slovenska žili na podstatne vyššej úrovni, bez zbytočne veľkých strát ľudského i materiálno-technického potenciálu. Predpoklady na to máme.

● Aký ekonomický potenciál má Slovensko? Máme to zmapované?

Ďakujem za veľmi závažnú otázku, ktorá si však vyžaduje osobitnú pozornosť. Stručne sa dá povedať, že je všeobecne známa deštrukcia našej vedecko-výskumnej základne. Najmä však aplikovaného výskumu, nosných odvetví priemyslu, najmä strojárstva, osobitne konverzia, presnejšie likvidácia zbrojného priemyslu, no i chemického, drevospracujúceho, ľahkého priemyslu, energetiky atď. Nehovoriac o pôdohospodárstve, vodnom a lesnom hospodárstve. Trestuhodné prenechanie množstva prosperujúcich podnikov, stavebných firiem, obchodných podnikov reťazcov, telekomunikácií a iných zložiek národného hospodárstva vrátane bánk zahraničným súkromným i štátnym subjektom oberá náš štát o stovky miliárd eur ročne. Informačná báza je mozaikovitá. Nedostatky komplexného prístupu a kompatibility jednotlivých zložiek k národohospodárskej problematike

som, podobne ako i ďalší ekonómovia, ťaživo pocítil najmä pri zostavovaní analýzy 20 rokov slovenskej ekonomiky a spoločnosti, štúdie Perspektívy agrosektoru a ďalších materiálov. S tým sa pasujú kompetentné štátne i mimovládne inštitúcie a odborníci. Práve súčasné otrasy stability Európskej únie potvrdzujú nami doteraz neúspešne zdôrazňovanú potrebu uceleného poznania aktuálneho stavu a dlhodobej perspektívy slovenskej ekonomiky a spoločnosti. Práve na to by mal slúžiť Inštitút stratégie SR.

● Upútalo vás niečo na programovom vyhlásení vlády?

Pokiaľ ide o celkový charakter, je to pomerne rýchlo zostavený výsledok kompromisov štyroch partajných programov. Za takýchto podmienok ide o pomerne vyvážený, popisný dokument, o čo sa vláda bude usilovať. Ale na naše potreby a možnosti je málo ambiciózny. Absentuje v ňom progresívna iskra. Racionálne ambície efektívnejšieho využitia a rozvoja zdrojov, vnútorných i vonkajších. Očakával som, že terajšia koalícia bude odvážnejšia. Napriek tomu oceňujem, že programové vyhlásenie vlády má štruktúru, ktorá vystihuje problémy i niektoré cesty ich riešenia a je do určitej miery kompatibilné.

● Zaujímavá je časť o hospodárskej diplomacii. Dlhodobo sa o nej hovorí, ale nedospeli sme k nejakému zmysluplnému riešeniu. Aj v tomto PVV sa hovorí, že vláda sa sústredí na vytváranie podpory podnikateľského a exportného prostredia aj s vytváraním inovačných centier na slovenských veľvyslanectvách. Ako sa tomu dá rozumieť?

Predpokladám, že terajšia vláda má ambíciu na zastupiteľských úradoch popri zahraničnoobchodnej agende výraznejšie posilniť oblasť medzinárodnej kooperácie. S dôrazom na kooperáciu vo vedeckovýskumnej oblasti a v inovatívnych technológiách. To si zasluhuje ocenenie i podporu. Najmä pri personálnom vybavení tejto zložky kvalifikovanými odborníkmi.

● Ako si vysvetľujete záväzok vlády, že bude podporovať diverzifikáciu orientácie proexportnej politiky, zvlášť do východnej Európy, Ázie, Afriky a Latinskej Ameriky? Je to reálne?

Za tento zámer si tretia Ficova vláda zaslúži uznanie. A predovšetkým podporu a spoločný ťah koaličných partnerov, podnikateľskej sféry, akademickej obce i odbornej a spoločenskej verejnosti, aby dokázala tento program aj realizovať. K tomu môže v medzinárodných vzťahoch efektívne využiť predsednícku pozíciu v Rade Európskej únie. Bez veľkých gest, ale aj bez lokajskej úslužnosti a preferovania osobných ambícií niektorých našich politikov pred záujmami Slovenska a Európy. Podľa hodnoverných, vedecky dokázaných dokumentov jestvujeme v centre európskeho kontinentu už od šiesteho tisícročia pred Kristom. S väzbami na starodávnu Hodvábnu, Jantárovú, Soľnú cestu a iné obchodné cesty. Po nich v minulosti prúdili k nám i od nás tovary a pútnici, dnes milióny podnikateľov, vedcov, umelcov, študentov, športovcov, turistov atď. Pre Slovensko je preto účelné a všestranne prospešné intenzívne kooperovať a obchodovať tak s americkými, ako aj so vzájomne zainteresovanými partnermi na ďalších kontinentoch. Naša spolupráca s vysoko perspektívnymi členmi BRICS-u (Brazíliou, Ruskom, Indiou, Čínou a Juhoafrickou republikou) je žiaduca, najmä s odbytovým potenciálom a so zdrojmi surovín týchto štátov. Netýka sa to len Ruskej federácie a Číny. Do samotnej Indie sa v rámci programu MAKE in India veľkými investičnými celkami hrnú najznámejšie svetové automobilky, chemickí, elektrotechnickí, IT a ďalší giganti z oblasti služieb vrátane bánk. Z vlastnej diplomatickej praxe som poznal veľké rezervy v oblasti kooperácie a zahraničnoobchodnej výmeny s Indiou, ktorým naši susedia venujú podstatne vyššiu pozornosť aj na vysokej štátnej úrovni.

Preto je nesporne rozumné pokračovať v efektívnych a priateľských medzinárodných vzťahoch v oblasti Euroatlantickej únie a rovnako tak pokračovať a rozvíjať ekonomické a spoločenské väzby a aktivity v euroázijskej oblasti. Upierať sa iba na euroatlantický región by bola vedomá cesta zostať v druhoradom šíku bruselskej byrokracie, ktorá v ostatnom čase nezvláda riešenie niektorých kľúčových problémov. Vrátane nekontrolovanej kontroverznej imigrácie na náš kontinent.

● Je ešte Európska únia projektom snov jej zakladateľov?

Ani zďaleka. Nedajú sa prehliadnuť snahy o zmenu charakteru Únie rovnoprávnych národov na dirigistický superštát. Nikým nevolení úradníci idú diktovať, koľko má EÚ a jej jednotlivé štáty prijať imigrantov! Aj keď je v Únii už teraz okolo dvadsaťtri miliónov nezamestnaných! Medzi nimi je vysoký podiel tých, ktorí prišli o zamestnanie po zániku množstva firiem a inštitúcií následkom globálnej krízy. No i veľa mladých po skončení štúdií. Prideľovanie kvót členským štátom Únie je neprípustná cesta deštrukcie národnej suverenity, vedúca k záhube európskej kultúry a národnej štátnosti. Nielen Slovenska. Túto neprijateľnú politiku doterajšieho vedenia Únie by mohli výrazne posilniť takmer desať rokov utajovane pripravované projekty TTIP (Transatlantická dohoda o obchode a investíciách) a TISA (Transatlantická dohoda o obchode so službami) medzi USA a Európskou úniou. Podotýkam, že 14. júna 2013 Rada Európskej únie udelila Komisii EÚ mandát na rokovania so Spojenými štátmi s cieľom dosiahnuť dohodu o transatlantickom obchode a investíciách. Ťažký zápas o rovnocenné partnerské pozície, ktoré z týchto megadohôd vyplynú s globálnou superveľmocou USA, bude kľúčovým skúšobným kameňom spôsobilosti Slovenska a jeho premiéra Fica na čele Rady Európskej únie: zodpovedne reagovať na tento gordický uzol vonkajších vzťahov EÚ.

● Veľa sa diskutuje aj o obranyschopnosti a účelnosti Slovenska v NATO.

V Programovom vyhlásení vlády je zdôraznená aktualizácia bezpečnostnej a obrannej stratégie SR. Pozitívom je deklarovaný zámer vlády o „čo najširšiu spoločenskú a politickú podporu dlhodobých priorít zaručovania obrany štátu“. Z ekonomického hľadiska je na programe zvyčajný postupný nárast výdavkov na obranu SR a podpora veľkých strategických projektov modernizácie ozbrojených síl ich individuálnym schvaľovaním a financovaním. Vláda v programovom vyhlásení zvýraznila proeurópsku a proatlantickú orientáciu SR, kontinuitu plnenia spojeneckých a ďalších medzinárodných záväzkov, s prednostným zabezpečením príspevkov do ozbrojených síl NATO a do bojových skupín EÚ. Dôraz bude klásť na rozvoj spôsobilosti mechanizovanej brigády a síl použiteľných aj na boj proti terorizmu. V dlhodobej stratégii obrany však nemôže dominovať jednosmerná orientácia obrany štátu. Výstrahou sú utajovane pripravované dohody TTIP a TISA. Podľa dostupných informácií eliminujú princípy Charty OSN a základné atribúty štátnej suverenity. Ako nevyhnutnosť sa ukazuje výrazná podpora civilnej obrane. A nadovšetko – vlasteneckej výchove. Tá je rovnako dôležitá ako moderná výzbroj. V najkritickejších chvíľach obrany národa a štátnosti dokonca i dôležitejšia.

● Ako hodnotíte výsledok referenda o brexite a aké dôsledky bude mať zrušenie členstva Veľkej Británie v Európskej únii na celkový vývoj Európy i na plnenie programu našej vlády počas jej predsedníctva v EÚ?

Bolo len otázkou času, kedy a ako vyvrcholí nárast nespokojnosti so silnejúcimi snahami Únie o centralizáciu moci a oslabovanie právomocí jednotlivých národných štátov. Proti kvótam sa zodpovedne postavila vláda premiéra Fica a Slovensko získalo i medzinárodnú podporu a rešpekt. Ale v prípade Veľkej Británie ide o oveľa viac. Najmä hrozba, že Briti budú musieť súhlasiť so vstupom do menovej únie a vzdať sa jedného zo symbolov svojej veľmocenskej suverenity – libry – a prejsť v súčasnosti na nie celkom stabilné euro, je pre Britov ponižujúce. Okrem toho je tu zrejmý zodpovedný prístup vo vzťahu k pripravovaným atlantickým dohodám TTIP, a osobitne TISA. Ich prijatie by znamenalo súhlas so subalterným postavením európskych štátov vo vzťahoch s USA, osobitne k washingtonským bankám s ich pozadím. Od krátkodobého predsedníckeho postu Slovenska v Európskej únii nemožno očakávať rozsiahle principiálne rozhodnutia inštitúcií EÚ. Ale v postojoch k sťahovaniu národov na starý kontinent môže Slovensko prispieť k racionálnejšiemu prístupu EÚ. Aby sa zabránilo nedozerným dlhodobým následkom na európsku civilizáciu, jej identitu a stabilitu pokojného rozvoja európskych národov.

I na ostatných kontinentoch.

● Po britskom referende sa ozývajú hlasy za referendum v ďalších štátoch – Holandsku, Dánsku, Česku i na Slovensku. Je projekt EÚ ohrozený?

Výsledok britského referenda je nesporne precedensom, dôrazne zdvihnutým prstom euromagnátom a bruselským byrokratom. Predčasný koniec Cameronovej vlády si vynucuje všeobecne realistickejšie pohľady na vzďaľovanie sa Únie od jej pôvodného zamerania, ktoré formulovali jej zakladatelia R. Schuman či W. Churchill. Predovšetkým aby to bola medzinárodná organizácia rovnocenných národných štátov, rešpektujúca špecifiká a vôľu ich občanov. Tiež aby bola efektívnym konkurencieschopným partnerom a dôstojným reprezentantom Európy vo vzťahoch k partnerským inštitúciám ostatných kontinentov našej planéty. Som presvedčený, že za terajšej situácie Únia bude pokračovať aj bez plnej účasti Británie. Lenže nesmie zostať rovnaká. V tom má jedinečnú šancu do určitej miery prispieť terajšie slovenské predsedníctvo jej Rady.

ANALÝZA

EURO 2016: Futbalový trón zostáva na Pyrenejskom polostrove

Niektoré hviezdy len sliepňali

Rudolf ZELENAY – Foto: archív SNN

Dej majstrovstiev Európy vo futbale – EURO 2016, sa odvíjal na pekných a plných štadiónoch. Pri takomto pohľade sa nezdalo, že v krajine tvrdo skúšanej útokmi teroristov, vo výnimočnom stave, treba trpnuť v obavách, čo, kde a kedy sa stane. Šampionát, našťastie, nijaká mimoriadna udalosť nenarušila. Inú kapitolu naplnili nepríštojnosti ruských a anglických fanúšikov a najmä masaker v Nice, v jednom z dejísk ME, štyri dni po finále. Čo teda priniesol najpopulárnejší šport na svete medzi 10. júnom a 10. júlom?

Majstrovstvá Európy vo futbale 2016 v prvom rade priniesli úctyhodný počet 51 zápasov, keďže záverečný turnaj vo Francúzsku absolvovala dosiaľ nevídaná porcia účastníkov – 24. Celkove padlo 108 gólov, čo je menej, než sa očakávalo. Bilancia signalizuje, že prevládali taktické varianty, založené v skupinovej fáze na defenzíve papierovo slabších a zúfalom obliehaní ich brány favoritmi. Obraz hry nezriedka vyznieval monotónne, bezradne a plodil nerozhodné alebo najtesnejšie výsledky. V šiestich skupinách odohrali spolu 36 stretnutí, v ktorých dovedna padlo 69 gólov, čo predstavuje priemer pod dva zásahy do siete na jeden duel. Štedrejšie bolo osemfinále a najmä štvrťfinále, lenže v ňom priemer značne zvýšila prestrelka medzi Francúzmi a Islanďanmi (5:2). Najviac gólov naservírovala skupina F (Maďarsko, Island, Portugalsko, Rakúsko) – 15, najmenej skupina C (Nemecko, Poľsko, Severné Írsko, Ukrajina) – 7.

Víťazný tím legendárneho Ronalda.

■ ISLANDSKÉ PREKVAPENIE

Vo viacerých prípadoch úroveň sotva siahala nad priemer, niektoré reprezentácie vyslovene sklamali. Najhoršie vyzneli Ukrajinci. Ako jediní nezískali čo len bod, ba nestrelili ani gól. Ani raz nevyhrali tiež Česi, Rakúšania, Rumuni, Rusi. Švédi takisto. Veď jediný gól, ktorý si pripísali , si do vlastnej siete dali samotní Íri...

V skupinách príjemne prekvapili Walesania, Maďari, Islanďania i Chorváti s výborným stredopoliarom Modričom, kým Portugalčania postúpili do osemfinále s odretými ušami, bez víťazstva a s troma remízami. V osemfinále bolo šokom vyradenie Angličanov po prehre s Islanďanmi 1:2, nečakal sa debakel Maďarov s Belgičanmi 0:4, a tiež vyradenie Španielov. Taliani im vrátili finálovú prehru spred štyroch rokov.

Na ostrove s 332 tisíc obyvateľmi a 130 sopkami vybuchol gejzír radosti a na kontinente zožali Islanďania veľké sympatie. Svojich futbalistov prichádzalo povzbudiť až osemtisíc krajanov vrátane prezidenta republiky. V každom z piatich duelov prinášali posolstvo dobrej vôle a zanechali dedičstvo potleskov so skandovaním „Huh – Huh“. Islandský prejav sa ukázal ako nákazlivý, uplatnil sa už pri súboji Francúzov s Nemcami.

Imponovala súdržnosť kolektívu, stmeleného švédskym trénerom Lagerbäckom. Turnajom zavŕšil úspešnú štvorročnú činnosť s týmto výberom. Dokázal s ním, že aj malý, donedávna futbalovo zaznávaný trpaslík môže vyrásť na silného bojovníka so statočným srdcom. Pevná vôľa, odvážna, bojovná hra vyústili do postupu zo skupiny bez prehry a triumfálneho pochodu v osemfinále. Islanďania na ihrisku i v hľadisku demonštrovali Európanom prístup a ľudské vlastnosti, aké kontinentálnym Európanom už dávno chýbajú

■ KAČIATKO OPEKNELO

Portugalčania prvý raz vyhrali v riadnom hracom čase až v semifinále. Prvý gól dosiahol Ronaldo po výskoku hlavou z výšky 261 centimetrov. Pri takýchto zásahoch ho zdobí prívlastok jedinečný. Prisudzuje sa mu, že len vrtuľník, kolibrík a on sa dokážu vo vzduchu zastaviť. Vyradili Walesanov, ktorí sa však vo svojom ťažení dostali ďalej ako Angličania, Španieli, Taliani či Belgičania. Do Cardiffu si prišli po ovácie rovnako ako Islanďania po štvrťfinálovej koncovke s Francúzmi. Reykjavík ich privítal ako hrdinov. Francúzi po zdolaní Nemcov sa pripravovali na oslavy triumfu. Mali sa odohrať po parížskom finále v presvedčení, že sa zopakuje rok 1984 i 2000. Nestalo sa, lebo škaredé kačiatko, ku ktorému tlač prirovnala portugalský výber, razom opeknelo. Portugalsko získalo ako desiaty štát v poradí titul majstra Európy. Prvý raz v histórii šampionátu datovaného od roku 1960, hoci v minulosti naň neúspešne siahalo. Prezident M. R. de Sousa ocenil majstrov Veliteľským radom za zásluhy. Pozoruhodné je, že už tretí raz po sebe trofej putovala na Pyrenejský polostrov (2008 a 2012 do Španielska, 2016 senzačne do Portugalska po vydarenej strele Édera, rodáka z Guiney-Bissau v 109. minúte, teda v predĺžení). Zloženie tímu z najzápadnejšieho štátu európskeho kontinentu býva pestré. Spomeňme aspoň rodáka z Mozambiku Eusebia, Ronalda z Madeiry, Naniho z Kapverdov, ku ktorým sa pridal rodák z niekdajšej portugalskej kolónie v Afrike Éder, aktuálne hráč francúzskeho Lille, čo hostiteľov nepotešilo, no nič s tým nenarobia.

■ KONEČNÁ BILANCIA

Rozhodujúci krok urobili víťazi aj bez Ronalda, ktorého zradilo ľavé koleno už po ôsmich minútach finále. Strelecky sa táto tradičná opora prebudila až v súboji s Maďarmi a naplno zažiarila v semifinále, kde sa skončila púť družiny Walesanov okolo Balea.

Zlatú kopačku zaslúžene získal Francúz Griezmann. Skóroval šesťkrát, kým šestica Bale, Morata (Šp.), Giroud, Payet (obaja Fr.), Ronaldo a Nani (Port.) po trikrát. V streleckej efektivite totálne prepadol Nemec Müller s výslednou nulou na konte. Rovnako skončili Švéd Ibrahimovič a Belgičan De Bruyne. Ani Poliak Lewandovski sa k top kanonierom nezaradil. Všetky hviezdy nezažiarili, niektoré iba sliepňali, čo platí tiež o vychvaľovaných Angličanoch.

Kráľ strelcov Griezmann vo finále vyšiel naprázdno. Z mladých hráčov upútali najmä osemnásťročný Portugalčan Sanches, Francúz Umtiti, Švajčiar Embolo a Turek Mor. Belgičan Hazard si pripísal najviac asistencií (4), najzamestnanejším brankárom bol s 27 zásahmi Islanďan Halldorsson. Čisté konto si v štyroch zápasoch udržali Nemec Neuer a Portugalčan Rui Patricio. Najviac striel na bránu súpera vyslali Francúzi (43), po nich Portugalčania (39) a Nemci (37). Taliani videli najviac žltých kariet (18), herne však nesklamali a vypadli až po štvrťfinálovom divokom rozstrele s Nemcami. Mužstvo Nemecka zanechalo dobrý dojem vďaka kompaktnosti a ovládaniu stredu poľa. V koncovke sa však trápilo, no jeho sebavedomie to nepoznačilo. Na verejnosť preniklo, že pred semifinále z tábora Nemcov na adresu Francúzov zaznelo, že my nie sme Islanďania. Zo šiestich zápasov tri vyhrali v riadnom čase, v skupine raz remizovali, zvládli rozstrel s Talianmi a v semifinále ich hostitelia zastavili. Jasne dominovali v osemfinále proti Slovensku, v dvoch prípadoch (Poľsko, Francúzsko) neskórovali ani raz.

■ PARÍŽSKY ZLOM

Tímy reprezentujúce románske národy sú dlhodobo zárukou náležitej kvality, technickej vyspelosti a kombinačnej zdatnosti. Francúzi, Španieli a Taliani už boli majstrami sveta aj Európy, Portugalčanom prvenstvo dosiaľ chýbalo. Pritom generácia okolo fenomenálneho Eusebia alebo ďalšia s Figom, Rui Costom a množstvom nemenovaných skvelých aktérov na tituly siahala, ale až do tohto roku nijaký nedosiahla. Zlom nastal v Paríži v najvhodnejšej chvíli a priniesol sladký pocit z pozície na európskom tróne.

Cesta Portugalcov na vrchol sa paradoxne začala úvodnou kvalifikačnou prehrou doma s Albánskom. Okamžite odstúpil tréner Bento a vystriedal ho 61-ročný Lisabončan Fernando Santos. V priebehu dvadsaťjeden mesiacov jeho mužstvo už ani raz neprehralo a v rozhodujúcom okamihu prvý raz od roku 1975 zdolalo Francúzov. Sen sa splnil aj 31-ročnému Cristianovi Ronaldovi, ktorý skutočnosť označil za unikátnu a dlho o nej sníval. Jemu i stopérovi Pepemu sa v tomto roku podarilo zvládnuť i finále Ligy majstrov v drese Realu Madrid. Portugalčania získali spolu s trofejou a so zlatými medailami rekordnú prémiu 25,5 milióna eura, pričom takmer dosiahli maximum vo výške dvadsaťsedem miliónov. Tri remízy v skupine ich pripravili o 1,5 milióna. Druhí finalisti Francúzi za celý turnaj zinkasujú 23,5 milióna, presne toľko, koľko víťazní Španieli pred štyrmi rokmi. Nik z účastníkov neodišiel domov s prázdnymi rukami.

Vplyvné noviny France Footbal označili výsledok rozhodujúceho súboja za príšerné sklamanie. Podľa nich prehrať vo finále ME gólom v predĺžení a pred domácim publikom je čosi, ako upadnúť do kómy. Britské Metro konštatovalo: „Portugalsko má prvý titul, no zároveň prezývku najhorší šampión v histórii.“ Belgická tlač položila otázku i odpoveď: Hráč alebo tréner? Ronaldo doviedol svoj tím k najväčšiemu úspechu z lavičky...

Portugalčania si prvenstvom vybojovali účasť vo výberovom Pohári konfederácií FIFA 2017. Pôjde o generálku pred MS 2018 v Rusku. Spolu s nimi sa predstavia Rusi ako organizátori šampionátu, Nemci z titulu úradujúcich majstrov sveta a ďalších päť celkov: Čile, Mexiko, Austrália, Nový Zéland a víťaz Afrického pohára národov v budúcom roku.

■ DOZVUKY ŠAMPIONÁTU

Krátko po vyvrcholení vrcholného podujatia – ME, MS – sa vždy začína nová etapa kvalifikácie. Aktuálne o postup na majstrovstvá sveta, ktoré budú o dva roky. Úspešní lodivodi v práci pokračujú, čo je trebárs prípad nášho Kozáka, Portugalčana Santosa, Francúza Deschampsa, Nemca Löwa a mnohých ďalších. EURO 2016 znamenalo rezignáciu ruského trénera Sluckého i Angličana Hodgsona, oboch z našej skupiny B. Neprekvapilo, že ich odchod nasledovali Ukrajinec Fomenko a Rumun Iordanescu. Po veľkom sklamaní z Belgičanov, ktorým v rebríčku FIFA patrí druhé miesto za Argentínou, musel odísť tréner Vilmots. Dôvodom boli výčitky, že sa priveľmi spoliehal na individuálne schopnosti zvyčajných opôr Hazarda, Lukakua či De Bruyna. Mužstvo ako celok jednoducho nezaberalo, v skupine podľahlo Talianom a vo štvrťfinále presvedčivo Walesanom. Kým v predchádzajúcich výmenách sa už hovorí o nástupcoch konkrétne, v Belgicku sa má rozhodnúť až začiatkom septembra. S reprezentáciou sa lúči aj na Slovensku dobre známy Pavel Vrba. Kormidlo nad českým výberom prevezme Karel Jarolím a na Ukrajine sa reprezentačného kormidla ujal legendárny Andrij Ševčenko.

Majstrovstvá Európy prinášajú aj výmeny klubových dresov. Ibrahimovič zamieril z Paríža do Manchestru United, Umtiti z Lyonu do Barcelony, portugalský zázračný tínedžer Sanches do Bayernu Mníchov, jeho krajan Nani z Istanbulu do Valencie. Dalo by sa pokračovať. Prestupom sa nevyhli ani Slováci, niektoré sú uvedené na inom mieste. K rozhodcom len toľko. Najuznávanejší zostávajú Angličania, Taliani, Francúzi, Španieli a Nemci, teda osobnosti z krajín, kde sú najkvalitnejšie vrcholné majstrovské súťaže. Našim mužom s píšťalkou UEFA veľa šancí nedáva. Na čele rozhodcovskej komisie je niekdajší suverén, všeobecne uznávaný a rešpektovaný Colina z talianskeho Viareggia.

■ PAMÄTNÝ ROK 1976

Počas šampionátu sme si pripomenuli zlatú medailu vybojovanú pred štyridsiatimi rokmi (20. júna 1976) na piatych ME vtedajším Česko-Slovenskom. Do záverečného turnaja v Juhoslávii sa prebojovali len štyri reprezentácie. Všetky odohrali po dve stretnutia. V ani jednom sa nerozhodlo v riadnom hracom čase. V semifinále naši v Záhrebe vyradili Holanďanov 3:1 a Nemci v Belehrade domácich Juhoslovanov. V belehradskom víťaznom finále (3:2) nastúpilo v základnej zostave proti Nemcom osem Slovákov. Šiesti zo Slovana Bratislava – Pivarník, Jozef Čapkovič, Ondruš, Gögh, Masný, Švehlík – a spolu s nimi Trnavčan Dobiáš a Košičan Moder. Na túto skutočnosť musí byť Slovensko hrdé.

NA OKRAJ

Pätnásty ročník zaradil slovenskú reprezentáciu na ME vo futbale medzi piatich debutantov. Na desiatich francúzskych štadiónoch sa predstavil nevídaný počet účastníkov – 24. Naša premiéra nápadne pripomenula bilanciu spred šiestich rokov na majstrovstvách sveta v Juhoafrickej republike. Aj tam slovenský výber premiérovo v skupinovej fáze raz vyhral, remizoval i prehral. A následne po osemfinále sa porúčal domov. Žiada sa teda poznamenať, že premiéry sa podobali ako vajce vajcu. V oboch prípadoch však naši reprezentanti splnili cieľ, takže zavládla spokojnosť.

Ako vajce vajcu...

Potešil veľký záujem našich fanúšikov, ktorí najskôr zosmutneli po prehre 1:2 s Walesom, pôvodne najprijateľnejším súperom v skupine. Z Bordeaux sa ďalšie očakávanie presunulo do Lille a prinieslo výbuch radosti po víťazstve 2:1 nad Ruskom. Bodkou v tejto fáze bola bezgólová remíza s Angličanmi v Saint Etienne. Priaznivci na svojich sokolov nezanevreli ani po hladkej osemfinálovej prehre 0:3 s favorizovaným Nemeckom, aktuálnym majstrom sveta. Priebeh súboja odzrkadlil, že čo do kvality úzky káder nemôže konkurovať typickým turnajovým mužstvám so širokým výberom rovnocenných striedajúcich hráčov na všetkých postoch. Ukázalo sa, že Hamšík je len jeden a tlak súpera (Anglicko) sa raz podarí zvládnuť, inokedy (Nemecko) už nie. Treba uznať, že viacerí naši reprezentanti neboli náležite rozohratí, čo spôsobili zranenia či vysedávanie na lavičkách náhradníkov počas jari.

V štyroch zápasoch sme strelili iba tri góly. Postupne Duda, Weiss a Hamšík. Šesťkrát sme inkasovali, a pritom veľmi dobrý brankár Kozáčik ešte zneškodnil Özilovu strelu zo značky pokutového kopu. Žiaril výnimočný Hamšík, proti Angličanom podal brilantný výkon stopér Škrtel, dnes už očakávaná opora tureckého Fenerbahce Istanbul. Dobre pôsobil aj so zlomeným nosom sa trápiaci pravý obranca Pekarík i tradičná opora v defenzíve Ďurica. Smola prenasledovala spoľahlivého ľavého obrancu Hubočana, čo sa naplno ukázalo pri jeho absencii v osemfinále. Práve on padol do oka Francúzom a z Dinama Moskva prestúpil do Olympique Marseille. Drobný Weiss odkryl svoje medzery pri bránení, dal však pekný gól. Prísľubom do budúcnosti je mladý Duda. Opúšťa Legiu Varšava a smeruje do Herthy Berlín. Celkom určite sa vo výbere presadí vysoký Škriniar. Všetkých z 23-členného kádra (aj keď brankári Mucha a Novota do hry ani raz nezasiahli) zhodnotí tréner Ján Kozák, osobnosť, ktorá dokázala tím stmeliť do podoby, aká v zahraničí vyvoláva rešpekt. Už onedlho čaká slovenskú reprezentáciu vstup do kvalifikačných bojov o účasť na MS 2018 v Rusku. Prvý zápas 4. septembra v Trnave proti Anglicku.

Stranu pripravil Rudolf ZELENAY

REPORTÁŽ

NA OKRAJ

Vzťah danej spoločnosti k folklóru je lakmusovým papierikom kultúrnych, ale aj všeobecných spoločenských pomerov daného národa. V prednovembrovom Slovensku, keď sme informácie najmä zo západnej cudziny mali ideologicky filtrované a samotné cestovanie po Európe bolo príslušne komplikované, sme si v podstate ani neuvedomovali, že folklór je vlastný každej krajine na našom starom kontinente. Napríklad také Francúzsko sme brali ako krajinu vyspelej literatúry a kinematografie, krajinu vína, syrov a šansónov, pričom fakt, že tam existuje umenie vychádzajúce z ľudovej národnej tradície, nadto región za regiónom osobité, akosi unikalo našej pozornosti.

Prítomnosť živej tradície

Nečudo. V bývalom Česko-Slovensku sme si akosi navykli na klišé, že Slovensko je folklórna veľmoc. Bolo to čiastočne spôsobené tým, že oproti priemyselnejšiemu a „svetskejšiemu" Česku tu bola folklórna tradícia určite nepomerne živšia a ľudové umenie vzali komunistickí kormidelníci kultúry na milosť, ak, pravda, nebolo príliš naviazané na náboženské korene.

Dnes je situácia čo do informovanosti úplne iná a aj laik si začína uvedomovať, že prejavy folklóru, viditeľné napríklad v etnohudbe či etnoturistike, sú vlastné a špecifické v každej z rodiny štátov zjednodušene naskladaných pod spoločnú európsku hviezdnatú vlajku. Ako človek patriaci do množiny dnešných päťdesiatnikov mal som to šťastie, že som ľudovú tradíciu a folklór zažil ešte v autentickej, aj keď predsa len dvadsiatym storočím obrúsenej podobe. Stačilo sa narodiť na východnom Slovensku v menšom mestečku a detstvo prežiť v zemplínskej dedine. Samozrejme že aj mládenectvo, keď bola možnosť, ba povinnosť absolvovať svadby, krštenia či pohreby členov širokej famílie. Spevy, tance a aj niektoré zvyky ešte dostatočne čitateľne poukazovali na ľudové tradície. Takmer každá druhá obec mala svoj folklórny súbor, a keď aj nie, tak sa ich osobitá folklórna stopa odrážala pri spomínaných slávnostných udalostiach. Priam zlatou baňou pre každého potenciálneho milovníka ľudového umenia boli svadby. Citlivejšie ucho hravo zachytilo, že doslova z dediny na dedinu sa pozmeňoval repertoár pesničiek, prípadne piesne variovali do miestnych podôb. Vtedy som si napríklad uvedomil, že bohatstvo slovenského folklóru, jeho až rozprávková rozmanitosť vyplývajú z toho, že dosť dlho sa naším končinám vyhýbalo nejaké podstatnejšie spriemyselňovanie a rast mestských aglomerácií. Po štyridsiatich rokoch takzvaného „budovania socializmu", keď vládnuca ideológia brala folklór ako v podstate ideologicky málo nebezpečný fenomén, určite prijateľnejší ako moderné západné kultúrne trendy, prišiel spoločenský bod zlomu – november 1989. Deväťdesiate roky bol folklór v pozadí. Zahltení náhle prístupnými výdobytkami západnej popkultúry sme ho vnímali ako istý anachronizmus. Svoje zohrala aj finančná politika, keď sa kedysi štedré verejné vrecko s financiami pre ľudovú kultúru postupne zatváralo. Je preto viac než príjemným konštatovaním, že v dvadsiatom prvom storočí dochádza na Slovensku k istej renesancii folklóru a kyvadlo kultúry donedávna prudko vychýlené smerom ku globalizačným celoeurópskym a celosvetovým trendom sa dostáva do rovnováhy. Národ totiž netvoria len spoločensko-politické štruktúry a ekonomické ukazovatele. Tvorí ho najmä tradícia a historická pamäť, u ktorej je vzťah k folklóru barometrom nad iné presným.

Marek DANKO

Napriek počasiu sa účinkujúci vo Východnej vrteli jedna radosť...

Metropola folklóru nesklamala

Maroš M. BANČEJ – Foto: Marián KŇAŽKO, archív FFV

Keď sa na Slovensku povie folklór, väčšina ľudí vysloví dve slová – Východná a Detva. Bez toho, aby sme sa pokúšali robiť rebríčky, Folklórny festival Východná je ikonickejší svojou históriou aj prítomnosťou v médiách. Tohtoročný šesťdesiaty druhý ročník sa uskutočnil 30. 6. až 3. 7. a aj napriek vrtochom počasia určite návštevníkov nesklamal. Oficiálna stránka Folklórneho festivalu Východná zhrnula jeho priebeh takto: „Po dvoch rokoch bez dažďa sa počasie počas folklórneho festivalu vo Východnej vrátilo k svojej zvyčajnej premenlivosti. Vďaka návštevníkom – nadšeným milovníkom folklóru – a, samozrejme, aj vďaka na všetko pripraveným účinkujúcim sa to na atmosfére nijako neprejavilo.

Muzikant veľký ako basička, či naopak?

Ako skonštatovali priaznivci Východnej: ‚Nič to, prežili sme v zdraví, i keď máličko premoknutí. No a čo! Aj horšie veci sa stávajú. Atmosféra bola výborná'."

Záujem návštevníkov o folklór neoslabilo tentoraz ani nestále počasie.

■ ČINOHERNÝ ÚVOD

Najväčší a najstarší folklórny festival na Slovensku odštartoval podľa plánu už vo štvrtok 30. júna na Veľkej scéne východniarskeho amfiteátra slovenskou klasikou Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch v podaní Činohry Slovenského národného divadla. Ostáva konštatovať, že Palárikove svetlé veselohry, nepochybne oveľa viac ako jeho knižné a zabudnuté romantizujúce historické drámy, oprávnene neschádzajú zo slovenských javísk, poháňané smiechovou silou publika. V čase, keď klasik žil a tvoril, sme ešte profesionálne slovenské divadlo nemali, zato sme už mali komédie ako túto, ktoré sa s optimistickým jasom hlásili k osvieteneckým možnostiam aj ambíciám divadla ako morálnej i zábavnej inštitúcii. Predstavenie v réžii Juraja Nvotu s hercami Petrou Vajdovou, Mariánom Geišbergom, Dominikou Kavaschovou či Františkom Kovárom bolo viac než dobre zvoleným úvodom celoslovenského sviatku folklóru. Ostatne, myšlienka spájať úvod festivalu so žánrovo odlišným druhom umenia je zaujímavá a ukazuje sa ako divácky vďačná. K folklóru iste neodmysliteľne patrí aj naša divadelná klasika, keďže jej tvorcovia z folklóru vychádzali a do jeho rámca svoje hry často úplne organicky vkladali. Multimedialita, ktorá sa stále viac a viac prezentuje na Východnej, určite zvýši počet divákov a úplne prirodzene privedie k folklóru aj obecenstvo, ktoré ešte vo svojich preferenciách tápe.

■ KAŽDÝ DEŇ ZÁŽITOK

Návštevníci ani pri najlepšej vôli nestačili absolvovať všetky programy. Bolo treba zvažovať a rozhodovať sa podľa svojich preferencií či chuti. Napríklad v piatok mohli v Humne zhliadnuť program Ján Lazorík, život a dielo, ktorý bol venovaný nášmu významnému etnografovi, zberateľovi a vlastivednému zberateľovi. Na Malej scéne zahviezdil program so sympatickým názvom V krčme, kde excelovali súbory Vepor z Klenovca či Čierťaž z Nemeckej. No a Veľká scéna sa nedala zahanbiť a uviedla program Dolu Važinami, zostavený z vystúpení sólistov a folklórnych kolektívov Žilinského samosprávneho kraja. Sobota patrila na úvod gajdám. Konkrétne programu Slovenské gajdy, kde celý rad vynikajúcich gajdošov dokazoval, že tento hudobný nástroj bol v roku 2015 oprávnene zapísaný do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva (UNESCO). A keď sme hovorili o nových prístupoch v programe, tak určite ich spĺňal multimediálny projekt Krása nevídaná, kde bol v popredí ľudový ornament a slovenský ľudový odev. Nedeľné predpoludnie sa nieslo v tradičnom duchu slávnostných služieb Božích v evanjelickom i svätej omše v rímskokatolíckom chráme. No a o vyvrcholenie celého festivalu sa na Veľkej scéne určite postaral galaprogram Každý chvíľku ťahá pílku, v ktorom účinkovali tie najlepšie súbory aj jednotlivci.

■ TAKTO ŽILA VÝCHODNÁ

Keby sme to mali zhrnúť, celkovo sa na šesťdesiatom druhom ročníku Folklórneho festivalu Východná predstavilo vyše osemsto účinkujúcich. V bohatom programe vystúpili okrem jubilujúceho Podduklianskeho umeleckého ľudového súboru aj SĽUK, Lúčnica, tí najlepší z hudobných a tanečných folklórnych súťaží, špičkové zahraničné súbory z Peru, Gruzínska, Bulharska a Ukrajiny. V prvé tri dni počasie program nenarušilo – máličko sa posunul len sprievod obcou Východná a následná prezentácia jednotlivých účinkujúcich na pódiu Malej scény. Hoci v nedeľu dopoludnia vo Východnej doslova lialo, vďaka tohtoročnej novinke – veľkému stanu v priestoroch gastrocentra – návštevníci neprišli o nič z toho, čo mali v pláne vidieť. Všetky naplánované programy vrátane vystúpenia slovenských rodákov z Kanady Vychodna Slovak Dancers sa presunuli tam. A keď počasie pochopilo, že nad dobrou náladou všetkých prítomných nezvíťazí, umúdrilo sa a záverečný galaprogram už bol opäť pod holým nebom.

Folklórny festival Východná aj tento rok ponúkol bohatú ponuku rôznych programov pre všetky vekové kategórie. Od remeselných dielní pre deti cez tanečné domy až po netradičné nočné koncerty skupín ako Rusín Čendeš Orchestra či Banda. „Tento druh programu je bližší skôr mladšej generácii folkloristov, ale i divákom, ktorí nie sú zaťažení ortodoxnými spracovaním folklórneho materiálu," hovorí programový riaditeľ Folklórneho festivalu Východná Pavol Pitoňák. Návštevníci, ktorí sa o folklór zaujímajú hlbšie, mali možnosť získať zasvätené informácie v Etnodome, kde sa konali debaty s odborníkmi z Katedry etnológie a folkloristiky FF UKF v Nitre. Najväčším lákadlom folklórneho festivalu Východná je, prirodzene, program, dôležité sú aj služby, ale ako hovorí programový riaditeľ Pavol Pitoňák: „Divákov do Východnej láka neopakovateľná atmosféra, ktorá je pre tento festival povestná." Dobrou správou je, že to tak bolo i tento rok. Ešte optimistickejším je však konštatovanie, že na Folklórny festival Východná zhliadli priaznivým okom aj zodpovední manažéri z našich verejnoprávnych médií. Galaprogram tohtoročnej Východnej odvysielala RTVS na Dvojke a určite nemala o divákov núdzu.

BESEDNICA

Lesk a bieda podnikania

Rudolf SLEZÁK

Postoj Matice slovenskej, keď odmietla lákavú ponuku z Čiech vydať Hitlerov Mein Kampf , naše médiá odignorovali. Zaregistrovali to aj zrejme viacerí čitatelia SNN. Zmienil sa o tom i šéfredaktor Maroš Smolec v článku Zaujatým nič nie je dobré v čísle 26 matičného týždenníka. Neviem si predstaviť, koľko britkých článkov a komentárov by sa vyrojilo, ak by Matica túto ponuku prijala. Médiá by sa tým určite živili niekoľko dní. Kladiem si teda tiež otázku, rovnako ako tí, čo na to reagovali, prečo ostávajú bez povšimnutia také skutky, keď sa niekto kvôli hodnotám, ktoré vyznáva, zriekne aj finančného zisku. Veď v dnešných časoch je čosi podobné už iba zriedkavosťou a iný vydavateľ by po takejto ponuke okamžite skočil. Nuž, bude to asi tým, že médiá, ktoré si tak ctia slobodu slova, asi nedostali na to pokyn od svojich zamestnávateľov a tí zasa nemajú z rôznych príčin Maticu slovenskú v láske.

Z pamäti sa mi vynárajú slová amerického novinára Johna Swintona, pred rokmi pôsobiaceho v New York Times, ktorým ešte i dnes im nechýba aktuálnosť: „Viete to vy, viem to aj ja, že nie je medzi nami jediný človek, ktorý by sa opovážil napísať svoj skutočný názor do novín, v ktorých je zamestnaný. Za dvadsaťštyri hodín by bol prepustený. Sme vazalmi bohatých ľudí, ktorí poťahujú za povrázky, a náš talent, naše schopnosti a náš život sú majetkom ľudí, pohybujúcich sa za oponou." Skúste si overiť pravdivosť týchto slov a napíšte niečo priaznivé o Matici, o súčasnej koalícii alebo o Ficovi do denníka Sme, Denníka N, Plusky, . týždňa.., ani len odpoveď vám nedajú. Okamžite sa stávate v ich očiach pologramotným indivíduom, ktoré nemá nárok ani len na štvorcový centimeter na stránkach ich osvietenej tlače. Pritom však denne chrlia litánie o slobodnej výmene názorov a slobode slova!

Zo zvedavosti som si zalistoval v českej tlači, aby som sa dozvedel, ako naši susedia reagujú na reedície knihy Mein Kampf. Zdá sa mi, že dosť nejednoznačne, akoby si iba málokto robil z toho ťažkú hlavu. Naopak, vydavatelia si pochvaľujú zisky. Nedávno sa tým chválil v Blesku, ktorý má asi milión čitateľov, majiteľ vydavateľstva Naše vojsko Emerich Drtina. Táto kniha vraj už trhá rekordy a len za prvý mesiac sa jej rozpredalo desaťtisíc kusov, očakáva sa prekročenie hranice tridsaťtisíc až štyridsaťtisíc kusov. Pri predajnej cene 399 – 500 Kč to znamená, že Česi už na Hitlerovu knihu minuli státisíce a budú to milióny. A ak niekto predsa len dvihne hlas proti takémuto šíreniu nacistickej ideológie, dostane odpoveď, že už dávno je to iba história. Pán E. Drtina a T. Sokol doplnili knihu „poučením", ktorým odsúdili nacizmus v akejkoľvek podobe. Kto je však zvedavý na ich múdrosti? Ľudia si kupujú túto „Bibliu nacizmu" na to, aby spoznali názory Adolfa Hitlera...

Viackrát som sa tiež už pokúšal začítať do tejto knihy, no nezaujala ma. Nemám toľko zbytočných peňazí, aby som si ju kúpil, našiel som si ju na internete, je tam všade. Podľa mňa už bolo dávno iba otázkou času, kedy bude mať každý túto možnosť alebo si ju vypočuje zo zvukových nosičov. Prečo nie, veď už aj parlamenty sú semeniskom na šírenie zloby a nenávisti, len tam má fašizmus inakšie podoby. Prekvapilo ma už iba to, že s knihou kšeftujú aj Vietnamci na svojich trhoch, hoci aj ich považoval Hitler za podradnú rasu. No čo už, za peniaze je človek schopný všetkého.

Žijeme vo zvláštnej dobe. Na jednej strane naháňame nevyzretého pubertiaka, ak verejne poprie holokaust, na druhej strane mu doprajeme v desaťtisícových nákladoch prístup k myšlienkam tých, čo holokaust splodili. A všetko pod egidou slobodného podnikania.

Literárne časopisy sú na Slovensku aj barometrom stavu našej spoločnosti

Zázraky zrodu nových autorov

Alexander GOCZ – Ilustračné foto: autor

Aj keď v dnešnom internetovom svete sa zdá, že publikovať báseň či poviedku je jednou z najjednoduchších vecí na svete, predsa len drvivá väčšina autorov dáva prednosť papierovej stránke časopisu. Ako keby literatúra sama chcela ostať na médiu, ktoré ju tisícročia približovalo čitateľom. Práve na stránkach literárnych časopisov sa odohrávali a odohrávajú zázraky zrodu nových autorov. A práve tieto literárne časopisy odrážajú stav spoločnosti nezriedka vernejšie ako takzvané mienkotvorné denníky, takmer vždy poplatné dobe, majiteľom a meniacim sa ideológiám.

Pokiaľ šesťdesiate roky znamenali pre našu literatúru nádych uvoľnenia z ideologickej klietky, sedemdesiate roky pritiahnutie uzdy normalizácie a osemdesiate roky lákavé, aj keď nestále plody „perestrojky“, tak deväťdesiate roky naplno preverili, akú životnosť a silu má literatúra, o ktorej sa mysticky verilo, že sú jej plné zásuvky, ale nesmela vyjsť z takých a onakých dôvodov. Lakmusovým papierikom zmien boli ako vždy literárne časopisy. Štandardné denníky, týždenníky a mesačníky menili majiteľov, koketovali s bulvárom a... zanikali. Časopisy venujúce sa kultúre a umeniu, až na malé výnimky, pretrvali a na ich (ne)kondícii si môžeme uplynulé štvrťstoročie predstaviť skutočne ako v divadle.

■ LITERATÚRA NA HOJDAČKE

Sedemdesiate roky sa niesli v znamení normalizácie. Ministerstvo, ktoré je dnes iba štandardným a často marginalizovaným kolieskom štátnej moci, vo vtedajších časoch, keď bolo takpovediac „silovým rezortom“, dokázal udržať v intenciách aspoň základnej tolerancie. Práve preto na našich literátov nedopadla lavína normalizačných zákazov a prenasledovania s takou silou, akou sa to stalo v susedných Čechách. Aj napriek tomu boli postihovaní autori a celá literárna scéna. V roku 1970 napríklad po štrnástich rokoch zanikol legendárny literárny časopis Mladá tvorba. Časopis, ktorého šéfredaktormi boli dnes už známe spisovateľské osobnosti ako Milan Ferko, spomínaný Miroslav Válek či Ján Buzássy. Periodikum, kde začínala plejáda tvorcov, označovaná aj ako „generácia Mladej tvorby“, a kde sa okrem iných hlásila o slovo aj trnavská skupina označovaná ako konkretisti. Básnici Stacho, Ondruš, Mihalkovič a, samozrejme, Feldek. Doba vycerila zuby azda už naposledy z čisto ideologických dôvodov. Nabudúce už budú dôvody ideologicko-finančné. Ale to už predbiehame.

■ NÁDYCH SLOBODY

Vychádzali mesačníky Slovenské pohľady a Romboid, určené najmä pre „preverených“ literátov, pre mladých autorov tu bolo Nové slovo mladých a Literárna príloha Smeny. Z uvedených časopisov sa Romboid javil ako jednoznačne progresívny. Nečudo, keďže tam pôsobili spisovatelia ako Pavel Vilikovský, Ivan Štrpka či Mila Haugová. Lenže koncom osemdesiatych rokov sa prejavila aj v našich končinách gorbačovská „perestrojka“. Náhle sa objavili v roku 1988 Literárny týždenník a Časopis pre mladú literatúru a umenie Dotyky. Literárny týždenník kreovali v jeho začiatkoch také osobnosti ako Vincent Šabík, Ľuboš Jurík či Pavol Števček. Dotyky viedol Ján Zambor. Bolo jasné, že sa niečo deje. Najmä keď v jednom z prvých čísel Literárneho týždenníka boli uverejnené verše Svetloslava Veigla, ktorý sám seba v duchovnom exile vidieckeho farára označoval za posledného člena katolíckej moderny. V Literárnom týždenníku začal pôsobiť aj básnik, publicista a textár Jožo Urban. Kľúčová postava generácie tvorcov narodených v šesťdesiatych rokoch. Po zlomovom novembri 1989 prešiel ako šéfredaktor do časopisu Dotyky, kde sa zoskupila silná skupina literátov, no zároveň aj invenčných redaktorov. Len pre ilustráciu. Literárny týždenník atakoval náklady, aké dnes majú „vážené mienkotvorné denníky“,

■ TVORIVOSŤ A FINANCIE

Zdalo sa, že s odstránením ideologických bariér „socialistického realizmu“ sa začne renesancia slovenskej literatúry. Trochu sklamania vniesla do zamatovej eufórie skutočnosť, že sa zo zásuviek niektorých literátov, hlasne proklamujúcich po novembri svoj protirežimový postoj, nevynorili kľúčové rukopisy opisujúce marazmus, v ktorom sme žili. Ale situácia na scéne časopisov, venujúcich sa literatúre, umeniu a spoločenskej publicistike, bola optimistická. Lenže literáti sa začali po nenápadnom tlaku zvonka intenzívne štiepiť na tých správnych „proeurópskych“ a tých „zaostalých“, ktorým išlo najmä o zveľadenie pôvodnej našej kultúry a až následne o jej vzájomnú koexistenciu a spoluprácu s kultúrami ďalších európskych národov. Zato sa im dostalo nacionalistických až klérofašistických nálepiek. Krátky boj o Slovenské pohľady pronárodne orientovaní spisovatelia vyhrali. Každý nový minister kultúry však na literárne časopisy zabúdal čoraz viac, a to naprieč celým politickým spektrom. Spomínané Slovenské pohľady, Dotyky či Literárny (už) dvojtýždenník boli nedávno novozriadeným Fondom na podporu kultúry „podporené“ na hrane zániku. Finančno-politické tlaky uzatvorili existenciu Kultúrneho života už dávnejšie a ani Romboid či Rak nepatria medzi časopisecké tituly, ktoré by voľajako u nastupujúcej autorskej generácie zarezonovali. Matičný Orol tatranský postihol takisto osud ignorovaného periodika pre štart nových tvorcov na literárnu scénu. Bez širokej celospoločenskej diskusie tvorcov, ktorí sa konečne odosobnia od žabomyších, umelo rozdúchaných sporov, nie je prognóza do budúcnosti nejako zvlášť optimistická. Ale netreba sa vzdávať. Slovenské národné noviny to určite nemajú v pláne.

Zaujímavé a poučné čítanie

V staršej slovenskej literatúre sú stovky publikácií o postavení Židov v spoločnosti

KNIHA TÝŽDŇA

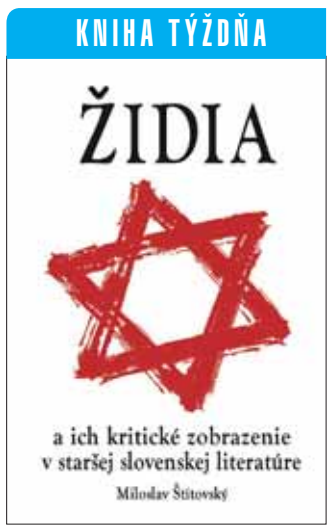

V uplynulých desaťročiach naši literárni historici, teoretici a archivári urobili priam neuveriteľný kus práce pri mapovaní rozsiahlych oblastí našej staršej slovesnej tvorby. Toto ich obrovské úsilie, ako i plody tejto obetavej a neraz doslova objavnej práce sú, žiaľ, známe väčšinou len úzkemu okruhu literárnych odborníkov a bádateľov. Nastoľuje to opätovne aj roky neriešenú otázku popularizácie výsledkov výskumu u nás.

Napriek tomuto pozoruhodnému úsiliu zostali ešte viaceré literárne oblasti z rôznych dôvodov, najmä kapacitných, finančných ,ale i tematických, stále málo preskúmané a literárne nespracované. Jednou z takýchto háklivých problematík je negatívny obraz Židov v staršej slovenskej literárnej tvorbe. Nie je to nijaký div. Veď kto by chcel byť z vlastnej vôle zaradený medzi antisemitov alebo dokonca krivo obvinený z popierania holokaustu?

Táto problematika je však neoddeliteľnou súčasťou diel viacerých našich popredných starších spisovateľov a publicistov, a preto ju nemožno donekonečna obchádzať alebo sa tváriť, že neexistuje. Autor knihy Židia a ich kritické zobrazenie v staršej slovenskej literatúre (Miroslav Štítovský, Martinus, 384 str.), ktorá práve vyšla, si dal tú námahu a z literárnych diel povyberal úryvky, ktoré negatívne opisujú „podnikateľské“ aktivity Židov u nás v období rokov 1800 – 1900. Obsahom knihy sú dobové citáty, články, ako aj ukážky prozaickej tvorby a kresleného humoru.

Prirodzene, že všetky tieto prevzaté texty treba posudzovať v kontexte historickej a politickej doby, v ktorej vznikali. Aj keď ide o jednostranný, negatívny pohľad, čoho si je autor plne vedomý, je to v každom prípade čítanie, ktoré nám umožní lepšie pochopiť niektoré otázky našej národnej histórieа historické súvislosti vzťahu medzi Slovákmi a Židmi.

Nemožno stále hovoriť len o útlaku a prenasledovaní Židov počas prvej Slovenskej republiky a ich utrpení počas holokaustu. Autor vyslovene poukazuje na to, že nešlo o žiadnu rasovú, etnickú či náboženskú nevraživosť, ale o kritiku nekalých praktík krčmárov a úžerníkov. Táto publikácia, napriek jej niektorým slabším miestam, nepochybne doplní naše poznanie. Najmä pre mladých čitateľov to môže byť doslova objavné.

(jb)

NEKROLÓG

Po krátkej chorobe zomrel koncom apríla tohto roku vo Važci MUDr. Michal KAPASNÝ, jeden z prvých členov speváckeho zboru Lúčnice a neprekonateľný umelecký vedúci známej folklórnej skupiny vo Važci, ktorú viedol plných šesťdesiat rokov!

Folklór mu naplnil život

Narodil sa vo Varíne 11. septembra 1932. Po skončení strednej školy študoval medicínu na UK v Bratislave a popri tom na VŠMU aj kompozíciu a dirigovanie. Spolu s dvomi bratmi sa zapísali na prvé stránky kroniky vysokoškolského umeleckého súboru Lúčnica, kde neskôr účinkovali aj jeho deti Norika a Miro. V roku 1958 sa spolu s manželkou Eleonórou presťahovali do Važca, kde ďalej vykonával profesiu stomatológa. Jeho najväčšou záľubou bol folklór, ktorý mal a má v rodine Kapasných domovské miesto, rovnako ako láska ku kraju pod Tatrami. V otcových stopách idú dcéra Eleonóra, známa speváčka ľudových piesní, ktorá pracovala ako hudobná dramaturgička Slovenského rozhlasu, aj syn Miroslav. V Bratislave založili a vedú úspešný folklórny súbor Karpaty.

Doktor Michal Kapasný miloval podtatranský kraj a prírodu v ňom. Bol tiež vášnivým poľovníkom, predsedom PZ Kriváň Važec, členom Červeného kríža a veľmi aktívne pracoval pre Maticu slovenskú. Bol činorodý vo všetkých sférach života v obci Važec aj v okrese Liptovský Mikuláš, kde zastával významné a zodpovedné funkcie. Za jeho aktívnu prácu mu udelili viaceré miestne, okresné, krajské i celoslovenské vyznamenania a ocenenia.

Česť jeho pamiatke.

(red)

HUMORESKA

Dobré správy Slovákom súcim na správy

***Nedávno som sa bol navečerať v reštaurácii, kde už tiež prepadli celonárodnému zlozvyku servírovať vám k jedlám aj zapnutý televízor. Keďže som, bohužiaľ, sedel oproti obrazovke, nebola iná možnosť, ako konzumovať k haluškám aj správy. To ma primuselo k úvahám, ako to bolo kedysi. Nepokladám sa za nejakého pamätníka, ale predsa len... Takto v lete sa v televíznych novinách pravidelne objavovali stranícki funkcionári od krajských až po celoštátnych, prechádzali sa v oblekoch po žitných lánoch a so starostlivým výrazom v tvárach mrvili v dlaniach klasy obilia, že reku aká bude úroda. Vzápätí nasledovala reportáž o baníkoch, ktorým len zuby svietili zo začiernených tvárí, keď s úsmevom oznamovali prekonanie ďalšieho rekordu v rúbaní uhlia. Na odľahčenie príčinliví redaktori zaradili šot z niektorého rekreačného strediska a my sme sa na chvíľu pokochali urastenými rekreantkami v plavkách trebárs na Zemplínskej Šírave. Zahraničný blok správ obsahoval zábery na štrajkujúcich odborárov vo Francúzsku, voľačo o nemastnej-neslanej schôdzke voľajakých kapitalistických lídrov v Ženeve a malebné zábery eruptie sopky na Borneu. To by bolo z prehnitého Západu všetko. Keď sa konal karneval v brazílskom Riu, tak sme ako bonus zhliadli pár záberov a nám chalanom sa potom ešte dlho preháňali hlavami vrtiace sa mulatky v minimalistických kostýmoch.*

Dnes sa správy začnú podľa možnosti najtragickejšou haváriou dňa, potom nasleduje nejaká tá vražda, utopené dieťa, príde vhod aj požiar, povodeň či následky veternej smršte. Vnútropolitické dianie je v znamení korupčných škandálov, rôznych viac či menej trápnych doťahovačiek medzi koalíciou a opozíciou a ak máte šťastie, tak ešte uvidíte šot zo svadby nejakej celebrity. Ani noviny to nevytrhnú. Takzvané mienkotvorné kopú zásadne na jednu, konkrétne na tú svoju politickú bránku a pluralitu názorov pokladajú za neslušné slovo. Bulvár vás, podobne ako komerčné televízie, zasype tragédiami od výmyslu sveta, ktoré potmehúdski redaktori striedajú so správami o svadbách, rozvodoch, tehotenstvách a iných šibalstvách našej takzvanej smotánky. Normálne správy, nedajboh, ešte k tomu z kultúry, aby človek lampášom hľadal. Čo z toho vyplýva? Podľa samozvaných psychológov a marketingových veľmajstrov si bežný národ pozrie najradšej negatívne správy. Podľa príslovia: Keď zdochla koza mne, tak nech susedovi dve. Veľa divákov a čitateľov znamená veľa grošov z reklamy. Veď kto by nechcel propagovať svoj najnovší gril, keď predtým ide správa, ako v aute zhorela mladá dvojica... A tak si bežný jedinec pozrie, prípadne prečíta správy a hneď je spokojnejší. Havárie, nehody, vraždy, prírodné katastrofy, nevery, korupcia, bombové atentáty... To nič, že manžel či manželka zahýba, dcéra sa spustila s potetovaným kriminálnikom, auto neštartuje, pes neposlúcha a žlčník je zrelý na operáciu. Len aby horšie nebolo...

Marek DANKO

GLOSA

Písanie básní je činnosť primárne intímna. Ostatne ako každé skutočné umenie, kde tvorca musí hľadať a nachádzať v sebe tú správnu formu a obsah na vyjadrenie svojich myšlienok. Len čo však báseň vznikne, potrebuje svojho čitateľa, svoje obecenstvo. Samozrejme, primárnym nosičom básne je tlačená forma. Či už na stránkach časopisu, alebo básnickej zbierky. Ale počuť báseň, myšlienky tvorcu, obohatené o hlas s jeho nespočetnými možnosťami tónov, prízvukov, dôrazov i nežného šepotu, to je takpovediac dar poézie v komplexnej forme.

Žriedla poézie potrebujú život

Starovekí a stredovekí bardi si to uvedomovali. Väčšina vtedajšej poézie bola interpretovaná ústne, zvyčajne aj za sprievodu hudobného nástroja. Tú sú vlastne prapočiatky múzy Erató, ktorá mala poéziu, zvlášť ľúbostnú, vo svojej moci. Postupom času cez stredovekých igricov a trubadúrov, ktorí svoje poetické výkony, či už vlastné, alebo prebraté, šírili po šľachtických usadlostiach, došlo k vynálezu kníhtlače. Teraz mohol byť „majiteľom básne“ ktokoľvek, kto si kúpil knihu. Ale vráťme sa radšej do našich končín – na Slovensko. Tiež sme určite prešli obdobím ústnej, orálnej poézie, obdobím hrdinských spevov, ktoré boli šírené bez písomného záznamu. Po misii svätých Cyrila a Metoda sme už mohli zaznamenávať básnické slovo písmom a konečne v 19. storočí s nástupom štúrovcov nastal skutočný rozmach poézie vo všetkých jej formách. Ak sa však vrátime k samotnej prezentácii veršov, tak po vypätom a romantickom prelome storočí nastala takpovediac éra „scivilnenia“. Hlavným prostriedkom komunikácie básnika s čitateľom sa opäť stala kniha. Až šesťdesiate roky ukázali, že do tohto vzťahu môžu vstúpiť médiá. Samozrejme že aj predtým sa básnické slovo ozývalo z divadelných javísk, a to mimoriadne úspešne, ale až jeho prechodom do éteru sa začal čas hľadania „nosnosti básne“. Práve rozhlas a neskôr televízia so svojou nedocenenou a, bohužiaľ, aj často marginalizovanou Chvíľkou poézie dali priestor legendám interpretačného umenia. Mená ako Viliam Záborský, Ladislav Chudík, Juraj Sarvaš, Michal Dočolomanský, Štefan Bučko, Eva Kristinová, Mária Kráľovičová, Ida Rapaičová a ďalší dodnes rezonujú v srdciach všetkých slovenských milovníkov poézie.

V ostatnom čase sa aj u nás začína utvárať tradícia autorského čítania, keď báseň takpovediac priamou cestou prechádza z autora na príjemcu. V zahraničí, aj v susedných Čechách, majú v tejto oblasti istý náskok, ale rýchlo ich dobiehame. To však neznamená, že interpretačné umenie hercov sa stáva prežitkom. Práve naopak. Najlepšie to dokazujú akcie, kde po prednese poézie profesionálnym interpretom zarecituje svoje verše aj samotný autor. Výsledný tvar je pre poslucháča často novým zážitkom vo vnímaní básne. Vychádza totiž zo základnej axiómy – poézia potrebuje život. A život, akokoľvek sa nám zdá byť pragmatický a technologicky determinovaný, potrebuje poéziu. Dnes azda ešte viac ako v romantických buditeľských časoch štúrovských.

Alexander GOCZ

Herec, pedagóg a vlastenec Juraj Sarvaš oslávil osemdesiatpäť rokov

Naplnený život na vlne poézie

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív J. S.

Keby mal Juraj Sarvaš svoj erb, azda by bolo na ňom napísané heslo: Za národ a za umenie. Nie je vari jediný milovník poézie, ktorý by nepoznal túto recitátorskú osobnosť, muža, ktorý je zároveň aj zapáleným organizátorom umeleckého života a nemenej zapáleným pedagógom, ktorý odovzdáva mladým adeptom múzy svoje bohaté skúsenosti. Bolo to poznať v ostatných týždňoch, keď bol mimoriadne ťažko zastihnuteľný. Išiel z jednej kultúrnej akcie na druhú, navštívil aj našich krajanov v Békešskej Čabe a všade tam, kde mu pôvodne chceli urobiť oslavu jeho krásneho jubilea, dával namiesto seba do popredia slovenskú kultúru, no najmä poéziu.

Jubilant Juraj SARVAŠ.

Keď som sa s Jurajom Sarvašom pred niekoľkými desaťročiami spoznal, mohla za to, ako ináč, poézia. Vyšli mi prvé básnické zbierky a zároveň som pôsobil v časopise pre mladú literatúru a umenie Dotyky. Už vtedy ma Juraj fascinoval svojím kultúrnym a najmä literárnym prehľadom, ale aj organizátorským zápalom a prirodzenou autoritou. Juraj Sarvaš totiž patrí k tej generácii hercov, ktorým nenadarmo kritici hovoria zlatá generácia alebo rodinné striebro slovenského herectva. Zúčastnil som sa na niekoľkých akciách, ktoré pripravil, stretávali sme sa na prezentáciách kníh, vernisážach a najmä na podujatiach organizovaných Maticou slovenskou. Juraj Sarvaš je totiž nielen umelcom, milovníkom slovenskej literatúry, ale aj vlastencom, čo dokazujú jeho slová, ktoré v mojej spoločnosti raz vyslovil: „Slovenčina je spätá s touto nádhernou krajinou.“

■ **CESTA K HERECTVU**

Juraj Sarvaš sa narodil v Radvani, ktorá je dnes súčasťou Banskej Bystrice. Po ukončení štúdia na Gymnáziu A. Sládkoviča odišiel za ďalším vzdelaním do Bratislavy, kde sa zapísal na štúdium herectva u profesora Andreja Bagara, už vtedy legendárnej hereckej osobnosti, na Vysokej škole múzických umení. Už pred školou mal za sebou herecké skúsenosti, veď ochotníckej činnosti sa venoval počas gymnaziálnych štúdií vo zväzáckom súbore, neskôr v Mestskom divadelnom združení v Banskej Bystrici, kde zaujal ako Ján v Kozom mlieku či Vinco v Bukoch podpolianskych. Školu absolvoval v roku 1955 a ako mladý herec nastúpil do DJGT vo Zvolene. V divadle vytvoril desiatky charakterových typologických postáv a svojím hereckým naturelom, impozantným mužným zjavom a príjemne zafarbeným, melodickým hlasom bol výrazným predstaviteľom rozmanitých typov mladých mužov v súčasnom i klasickom repertoári zvolenskej činohry. Po siedmich rokoch na divadelných doskách vo Zvolene prijal v roku 1962 angažmán do Slovenského národného divadla v Bratislave, kde pôsobil do roku 1996.

Encyklopédia slovenského divadla uvádza: „Sklon k heroickému pátosu a expresívnemu hereckému prejavu zúročil v podaní viacerých shakespearovských postáv. V hrách modernej svetovej dramatiky stvárňoval charakterové typologické portréty: Dubois (Svätá Jana, 1961); Phyleus (Herkules a Augiášov chliev, 1963); Jevtušenko (Človek s puškou, 1977); Hermann (Bockerer, 1986) a iné.

Netrvalo dlho a mladého herca si všimli aj filmári. A tak začal Juraj Sarvaš pôsobiť popri divadle aj vo filme, v televíznych inscenáciách pre dospelých, ale aj pre deti a mládež. Paralelne s týmito aktivitami sa ozval i rozhlas a cesta dobrodružstva s poéziou sa mohla začať.

Prv než sa začneme venovať tejto neodňateľnej časti tvorivého života Juraja Sarvaša, pripomeňme si zopár filmov, v ktorých excelovaval. Jeho debutom bol v roku 1957 film Štyridsaťštyri. V roku 1969 si ho diváci všimli v televíznom seriáli Generácia, nasledovali filmy ako Stratená dolina či Predčasné leto a ďalšie. No paralelne s tým ho diváci veľmi intenzívne vnímali v televíznych Chvíľkach poézie, ktoré sú už, bohužiaľ, iba nostalgickou spomienkou na časy, keď sa básnické slovo dostalo aj na obrazovky. Samozrejme že popri divadle a filme mal Juraj Sarvaš aj množstvo ďalších aktivít. V rozhlase pôsobil nielen ako herec, ale aj ako autor scenárov, venoval sa dabingu, bol tiež účinkujúcim režisérom v mnohých kultúrno-spoločenských podujatiach a, samozrejme, aj pedagógom na svojej alma mater VŠMU. Za tieto svoje aktivity okrem

Herec Juraj SARVAŠ ako ho poznáme zo stoviek kultúrnych a recitačných podujatí.

iných ocenení ho v roku 1984 vymenovali Zaslúžilým umelcom a v roku 2009 mu prezident Slovenskej republiky udelil na návrh vlády SR štátne vyznamenanie Pribinov kríž II. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky najmä v oblasti hovoreného umeleckého slova.

■ **CESTA K POÉZII**

Každý milovník poézie sa k svojej láske dostane trochu iným chodníčkom. Juraj Sarvaš si na ten svoj spomína takto: „Či si poézia našla mňa, alebo ja poéziu? Obidvoje, a do tretice si našiel mňa pán učiteľ Halát v Ľudovej evanjelickej škole v Banskej Bystrici. Ani mi na um neprišlo, že ja chudobný chlapec zo šiestich detí by som mohol recitovať, a to verejne pred obecenstvom. Spomínaný vynikajúci učiteľ nacvičoval s nami aj zborovú recitáciu, ktorú sám pripravoval a zhudobňoval. Zrejme vycítil vo mne určitý talent a začal ma pripravovať na školské slávnosti. Preto hovorím, že dobrý učiteľ je rozhodujúcim činiteľom pri formovaní žiaka. A ja som mal na dobrých učiteľov veľké šťastie. No a poézia išla so mnou ruka v ruke aj na gymnáziu A. Sládkoviča, kde jej profesori dávali priestor, a opantala si ma aj na VŠMU, kde ju do mňa vštepovali profesori Viliam Záborský a Ladislav Chudík. Chvalabohu, ostal som jej verný dodnes.“

No neostalo len pri recitácii, aj písanie sa stalo druhým koníčkom Juraja Sarvaša. Už vo zvolenskom divadle napísal a zinscenoval satirické pásmo Začalo to v múzeu. Inscenácia sa hrala začiatkom šesťdesiatych rokov, ale bola stiahnutá z obehu pre priveľmi ostré satirické ostne. Úspech mala aj rozhlasová hra Havrany. Dlhé roky strávené v SND, ale aj sedemročné pôsobenie vo zvolenskom divadle ho podnietilo na napísanie spomienok Spoza kulís, v ktorých spomína na svojich vynikajúcich profesorov – Andreja Bagara, Jána Borodáča, Oľgu Borodáčovú, Hanu Meličkovú, Viliama Záborského, Mikuláša Hubu, Ctibora Filčíka, ktorí boli aj jeho kolegami a dobrými priateľmi.

■ **CESTA K ŠTÚDIU**

Doslova fenoménom v literárnom, ale najmä v poetickom a kultúrnom dianí na Slovensku je Poetické štúdio, ktoré je jedným z kľúčových organizačných počinov Juraja Sarvaša. A takto si na jeho vznik a činnosť spomína oslávenec: „Poetické štúdio, ktoré už štvrťstoročie veršami oslovuje diváka v Osvetovom stredisku na Stromovej ulici v Bratislave, má svoje korene oveľa hlbšie. Šiesteho decembra v roku 1982 zomrel básnik Ján Smrek, ktorý mal veľkú zásluhu na obnovení kaviarne Štefanka. V nej sa stretávala celá slovenská básnická moderna. Keď sme 3. decembra zrenovovanú Štefanku otvárali – už bez básnika, zrodila sa myšlienka usporadúvať v kaviarni, v ktorej sa zrodila nejedna báseň, pravidelné večery poézie. A 25. apríla 1983 sa tu uskutočnil prvý literárny večer venovaný Jánovi Smrekovi a jeho básnickým druhom pod názvom Kedysi dúškom píjali sme Vás. Okrem iných účinkoval v programe i národný umelec Mikuláš Huba. Vytvorili sme tu štvrť stovky rôznych literárnych večerov. Žiaľ, po roku 1990 sa literárna Štefanka ocitla rukách čínskych podnikateľov a poézii odzvonil umieračik. Smutno na duši. Čítal som si Válka. A vtedy ma básnikove nite spojili s vedúcou Osvetového strediska na Kramároch, ktorá ponúkla skromný priestor – vysoko nad mestom, ďalej od jeho centra. Tam, kde ľudia poznajú nemocnicu. Poézia poteší, rozcitlivie, pripomenie, že je ešte láska na zemi, že ešte rastú kvety, že sú ešte citlivé srdcia. A vidíš – votrela sa ľuďom do sŕdc. Išli sme znovu do poetického dobrodružstva. Rozmýšľali sme čím začať. Poézia a láska sú najväčšie témy – začali sme teda výberom veršov od A. Sládkoviča cez Rázusa, J. Kostru až po J. Smreka. Na každom stolíku sme zapálili sviečku a postupne i srdcia. A keď sme 19. júna 2000 pripravili slávnostný galaprogram k desiatemu výročiu, bol to už päťdesiaty tretí poetický večer.

■ **CESTOU K SRDCU**

Spomeňme aspoň niekoľko programov. Maška Haľamová, začnime ňou, pretože keď sme jej v lete 1994 robili program za jej prítomnosti, netušili sme, že nám o pol roka odíde. Epilóg, ktorý napísala, má univerzálnu platnosť: Keď zvažujem čo bolo / a čo mi ešte zo života zbudlo, / nad miskami váh: / hlbokej a plnej na strane ‚dal‘ / a plytkej – čo ešte ‚má dať‘ / myslím si, že nič nebolo márne / a že sa môžem poďakovať životu / i za to ťažké – o ktoré je nás viac.

V Poetickom štúdiu však odzneli aj tematické večery k výročiam A. Bernoláka, A. Sládkoviča, P. O. Hviezdoslava, S. H. Vajanského, J. Smreka, Ľ. Podjavorinskej, no pripomenuli sme si aj dvojstoročnicu Puškina. Treba povedať, že tu nejde len o nejaké akademické recitovanie. Fašiangové večery bývajú veselé, popretkávané satirickou poéziou od Jonáša Záborského až po Tomáša Janovica, sprevádzané ľudovou hudbou. Veľký úspech mal program Vám Vaši, v ktorom účinkovali sami návštevníci poetických večerov. Ekonomické problémy sa prekonávajú ochotou účinkujúcich, obetavosťou organizátorov a finančným príspevkom verejných činiteľov, ktorí veria, že sila poézie je väčšia ako moc peňazí. Popri profesionálnych umelcoch účinkujú v programoch i amatéri, aj keď sú ich výkony vysoko profesionálne. Mená spevákov ako Ondrej Malachovský, Elena Holičková, Andrea Danková, Angela Vargicová, Ján Ambróz či Štefan Babjak a Oľga Hromadová z banskobystrickej opery, Dušan Jarjabek, Júlia Jamrišková, Jana Šomošiová z bývalej spevohry Novej scény za klavírneho sprievodu Zdenka Macháčka boli vždy zárukou kvalitných výkonov. Aj recitátori – Ján Valentík, Jozef Šimonovič, Mária Dacejová, Hilda Michalíková – prídu vždy ochotne potešiť melodickými hlasmi.

Účinkovali tu vynikajúce recitátorky z rôznych kútov Slovenska – Mária Jančová z Hanušoviec, Magda Kucienová z Trnavy, Ingrid Závodská a iní z Divadla J. G. Tajovského, Svetlana Csudayová, Jana Pilzová i Zlatica Gillová. A teraz najmä mladí poslucháči Akadémie umení z Banskej Bystrice.

Kým bude človek človekom – musí v ňom byť aj poézia. Nielen tá konkrétna, napísaná, ale aj poézia života vôbec. Vidieť okolo seba krásu, lásku aj utrpenie, nielen moc, peniaze a závisť. Ľudia naozaj potrebujú aj hodnoty ducha. O tom svedčia pozvania na hosťovanie v Starej Turej, vo Zvolene v Modre, Prievidzi, Novákoch, ale aj v Karvinej, Brne či Galante. A svedčia o tom i mimobratislavskí návštevníci Poetického štúdia na Stromovej. Poézia teda potichučky pri plamienku sviečky žije. Je síce na okraji, ale na smetisko sa nikdy nedostane.“

Dalo by sa toho ešte veľa napísať o Jurajovi Sarvašovi. O jeho organizačnej, publicistickej či pedagogickej práci, kde svoje majstrovské umenie odovzdával študentom na svojej alma mater v Bratislave a od roku 1997 aj na Fakulte dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Najlepšie však bude ukončiť pohľad na tohto výnimočného človeka želaním: Veľa zdravia a tvorivosti do ďalších rokov, majstre!

Vatry zvrchovanosti horeli po celom Slovensku s jasným posolstvom

Niet nad štátnu suverenitu

Od našich spolupracovníkov a dopisovateľov – Foto: Michal TERRAI

Sedemnásty júl je spojený s výročím Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky, čo je v novodobých slovenských dejinách jeden z najvýznamnejších dátumov. V tento deň Národná rada Slovenskej republiky vyhlásila zvrchovanosť a po celom Slovensku sa spontánne rozhoreli vatry a rozozvučali zvony. Nepísaná tradícia pálenia vatier ako symbolu slobody a ochrany, keď v minulosti sa takto naši predkovia bránili pred tureckými nájazdmi, pretrvala dodnes a jej nositeľom je v súčasnosti najmä Matica slovenská.

„Vatry zvrchovanosti pripomínajú, že členstvo Slovenskej republiky v nadnárodných a nadštátnych zoskupeniach by nám nikdy nemalo vziať zvrchované právo rozhodovať o osude Slovenska a jeho obyvateľov.“ Na oslavách 24. výročia prijatia Deklarácie o zvrchovanosti SR vo Veľkých Hostiach v okrese Bánovce nad Bebravou to v sobotu 16. júla uviedol predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. Podľa jeho slov deklarácia o zvrchovanosti, ktorú prijala Slovenská národná rada 17. júla 1992, bola dôležitým krokom k vzniku samostatnej Slovenskej republiky. „Matica slovenská si pripomína každý rok tento významný krok našich dejín vo viac ako sto mestách a obciach. Na slovenských kopcoch, ale i rovinách horia po tieto dni vatry, ktoré sú prastarými symbolmi našej prítomnosti na tomto území,“ pripomenul M. Tkáč.

■ VLACHOVSKÁ PARTIA

Na tento významný sviatok nezabúdajú ani v agilnej matičiarskej organizácii vo Vlachove. Ako nás informoval tamojší kronikár Jozef Jakubovský, od príprav na zapálenie Vatry zvrchovanosti neodradila tamojšiu „dobrú partiu“ ani hrozba zlého počasia. Najprv si však pripomenuli storočnicu Svetozára Hurbana Vajanského dokumentárnym filmom aj prednáškou a potom už prítomných aj v chladnom počasí hrialo povedomie o symbolike ohňa, ktorý sa šíril doďaleka, a tiež melódie Starovlachovskej muziky.

Vlachovskú vatru zapálila popredná a dlhoročná funkcionárka MS Zlatica HALKOVÁ.

Ako rámcuje J. Jakubovský, akcia sa vydarila aj vďaka pričineniu D MS v Rožňave a jeho riaditeľke Z. Halkovej, všetkým matičiarom, okresnej organizácii SNS zastúpenej Ing. S. Blahúsom, obci Vlachovo so starostom Ing. P. Pakesom, dobrovoľníkom z miestneho hasičského zboru na čele s veliteľom Ing. S.Labuzíkom i Pozemkovému spoločenstvu vo Vlachove za zabezpečenie materiálu na stavbu vatry, tiež všetkým aktivistom a dobrovoľníkom, ktorí sa pričinili o realizáciu tohto spomienkového podujatia na udalosť, na akú sa tak skoro nezabúda.

Význam Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky si – verné tradícii – pripomenulo aj mesto Handlová spolu s politickými stranami a Miestnym odborom MS. Vatru tu zapaľovali už po dvadsiaty štvrtý raz.

■ PROGRAM V HANDPARKU

Zaujímavé popoludnie s bohatým kultúrnym programom pre všetky vekové katagórie pripravili v tamojšom Handparku a ako zdôraznila predsedníčka MO MS Dagmar Strmeňová, už sa tešia na jubilejný 25. ročník tejto významnej udalosti. Tak to napokon prízvukoval vo svojom úvodnom privítaní účastníkov aj viceprimátor mesta D. Klas. Plné znenie Deklarácie predniesol B. Čukan. Nasledovalo zapálenie vatry a hudobný program folklórneho súboru Hájiček a Kysuckej vrchárskej heligónky. Pri príležitosti 640. výročia prvej písomnej zmienky o meste pripravil MO MS pre žiakov ZŠ a osemročného gymnázia výtvarnú súťaž Slovensko a Handlová v obrazoch. Najlepšie práce vystavili a vyhodnotili ich účastníci zapálenia vatry. Najlepších odmenia začiatkom nového školského roka. Pre najmenších pripravili rôzne atrakcie a po ich absolvovaní snaživé deti odmenili sladkými i vecnými odmenami.

■ VO VEĽKOM POČTE

Ako redakciu matičného týždenníka informovala Elena Nebusová, predsedníčka MO MS v Rimavskej Sobote, tak ako vlani sa u nich Vatra zvrchovanosti rozhorela 15. júla na dvore Domu MS v Rimavskej Sobote, kde sa matičiari zišli vo veľkom počte a v dobrej nálade aj vďaka peknému letnému počasiu. Medzi sebou privítali doc. Júliusa Lomenčíka z UMB v Banskej Bystrici, ktorý pri tejto príležitosti predniesol referát o Karolovi Kuzmánym – spisovateľovi, novinárovi, teológovi, cirkevnom hodnostárovi, spoluzakladateľovi a prvom podpredsedovi MS – ktorého výročie narodenia a úmrtia si pripomíname. Členovia výboru pripravili guľáš a po občerstvení zapálili vatru, pri ktorej zazneli v podaní veľkého zboru hymnické piesne Kto za pravdu horí a Aká si mi krásna. Harmonikári sa svojím repertoárom ľudových pesničiek potom postarali o zábavu až do neskorého večera..

Vatry zvrchovanosti sú aj dnes potrebné, sme rozpoltený národ

Národné a štátne povedomie pokrivkáva

„Vatry zvrchovanosti sú aj dnes potrebné na formovanie štátneho povedomia, ktoré je na Slovensku stále slabé a nepodporuje sa dostatočne ani v školách,“ povedal počas osláv 24. výročia prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky v Galante Sergej Kozlík, ktorý bol podpredsedom vlády SR, ministrom financií a poslancom Európskeho parlamentu.

„Ani dnes neformujeme národné a štátne povedomie dostatočne, stále sme rozpoltený národ. Polovica sa teší, že máme vlastný štát a polovica, ktorá bola proti tomuto štátu, aj keď mnohí boli i vo vládnych funkciách, stále lavíruje,“ kriticky pripomenul S. Kozlík počas aktu zapálenia Vatry zvrchovanosti.

„Túto významnú historickú udalosť si musíme dennodenne pripomínať, aby sme si uvedomili, aké je dôležité mať svoj štát a vedieť si ho chrániť, pretože je to dôležité pre nás všetkých aj v súčasnosti,“ zdôraznila poslankyňa Národnej rady SR za SNS Magdaléna Kuciaňová. Podľa nej je to dôležité práve v tomto čase, keď sa Európska únia otriasa v základoch.

Sergej KOZLÍK vatry odobruje.

V Galante si výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti SR tento rok pripomenuli ako prví na juhu Slovenska. Tunajší MO MS, ktorý má 350 členov, organizuje Vatru zvrchovanosti spoločne s Domom MS každý rok. Ako uviedla jeho riaditeľka Zlatica Gažová, chápu, aké dôležité bolo vyhlásenie Deklarácie o zvrchovanosti slovenského národa a uvedomujú si, že urobiť také niečo, je prejav dospelosti tak pre človeka, ako aj pre štát. „Boli sme dostatočne vyspelí a vyhlásili sme, že sme na tom rovnako ako iné národy,“ uzavrela Z. Gažová.

Rimavskosobotskí matičiari zapálili vatru tak ako vlani na dvore Domu MS.

Medzi účastníkmi podujatia bol aj sedemnásťročný Igor Sloboda, ktorého do radov Matice slovenskej priviedol príklad starých rodičov a rodičov. Podľa neho škola robí pre národné povedomie veľmi málo. „Na toto sa v škole kladie malý dôraz, o slovenských dejinách máme len rýchlokurz geniality. Na dejepise sa podrobne učíme trebárs o Francúzskej revolúcii, ale o slovenskej histórii skoro nič,“ dodal tento mládenec. **(TASR)**

Kobeliarovčania svojmu slávnemu rodákovi P. J. Šafárikovi

Slovenské hranice ďaleko prerástol

Zlatica HALKOVÁ, D MS Rožňava, Jana VRANOVÁ, MO MS Štítnik

Spomienková slávnosť pri príležitosti 155. výročia úmrtia slávneho rodáka Pavla Jozefa Šafárika sa začala slávnostnými službami Božími v evanjelickom kostole a. v. v Kobeliarove. Dôstojnosť a úctu mu prišli prejaviť nielen domáci, ale i ľudia zo širokého okolia; stretli sa matičiari, starostovia, prišiel aj poslanec NR SR Peter Pamula. Nič nezvyčajné, chodí sem pravidelne. Slová a piesne miestneho farára Miroslava Maťa mali svoj význam a upokojovali uponáhľané myšlienky súčasníkov, nášho veľkého jazykovedca a národovca nazval „soľ národa“, čo malo svoj ohlas. Hrabina z Nižnej Slanej a Bystränky z Rožňavského Bystrého svojimi piesňami len umocnili slávnostnú atmosféru. Na záver už všetci svorne spievali hymnickú pieseň Kto za pravdu horí.

Po ukončení milej spomienky v starobylom útulnom chráme sa všetci prítomní sústredili pri Šafárikovom rodnom dome. Slávnostné položenie pietnych vencov k pamätnej tabuli bola záležitosť hlavných aktérov spomienky – riaditeľky Domu Matice slovenskej v Rožňave Zlatice Halkovej a kobeliarovského starostu Jaroslava Nemčka.

Genšenky z Honiec spevom ešte viac pozdvihli slávnostnú atmosféru. Starosta Nemčko privítal všetkých prítomných a pár slov si vyárendoval aj poslanec Peter Pamula. Vystúpenie profesora Ondreja Hronca bolo už charakteristické – nijaké papiere, ale priame slová a najmä krásne vyzdvihnutie úlohy mladej generácie priamo pri spomienke.

Po slávnosti nasledovala prehliadka pamätného domu aj dobré pohostenie, kde sa domáci ukázali ako naozajstní hostitelia. Toto stretnutie určite naplnilo nejedno srdce Slováka hrdosťou na nášho rodáka, ktorý prerástol hranice Slovenska. Poďakovanie patrí všetkým za zachovávanie pamiatky na našich velikánov.

Zo spomienkovej slávnosti pri Šafárikovom rodnom dome v Kobeliarove.

POZVÁNKY

● ***KRÁSA UKRYTÁ V KROJI***

– výstava v D MS Nitra potrvá do 31. 7. 2016. Účasť treba nahlásiť vopred na 0918/113 212 alebo na dms.nitra@matica.sk.

● ***SLOVÁCI V RUMUNSKU***

– SNM EM Martin. Výstava potrvá do 30. 8. 2016. Bližšie informácie: http://matica.sk/events/event/vystava-slovaci-v-rumunsku/.

● ***SLÁVNOSTNÝ KONCERT KU DŇU ÚSTAVY SR***

– 6. 9. 2016 o 10. h v aule SOŠ na Moldavskej ceste 2 v Košiciach. V bohatom programe vystúpia študenti stredných škôl, gymnázií a konzervatórií z Košického a Prešovského kraja. Magnetom bude vystúpenie päťdesiatčlenného Orchestra ľudových nástrojov, muzikálového orchestra a Symfonického orchestra s dievčenským speváckym zborom. Tešíme sa na vás! Bližšie info: http://matica.sk/events/event/slavnostny-koncert-ku-dnu-ustavy-sr/.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Smrť Štefánika

Štefánik sa narodil v júli, ale keďže v roku 1880, to znamená pred „neokrúhlymi“ sto tridsiatimi šiestimi rokmi, prešli sme teraz popri dátume jeho narodenia mlčky. Tuším, že aj náš verejnoprávny rozhlas – napokon tak ako je to pri dvojbodkovom médiu už smutným pravidlom – ospevoval v tie dni nenašinca, akéhosi bubeníka možno známej, ale predsa len zahraničnej kapely. Akousi zhodou náhod vznikol však práve teraz matičný videofilm v rámci voľného cyklu Kurz slovenskej histórie o Štefánikovej smrti. Udiala sa pred deväťdesiatimi siedmimi rokmi. Videofilm sa končí viacerými dodnes – a ktovie či už nie navždy – nezodpovedanými otázkami. Lebo nemáme ani odvahu a ani guráž pýtať sa a ak zmúdrieme, následne konať. Ešte asi nie sme dospelí.

Málo zdôrazňujeme, aký bol Štefánik iný v porovnaní s Benešom i Masarykom. Napríklad Masarykov a Štefánikov postoj k boľševizmu. Štefánik chcel proti nemu bojovať, zatiaľ čo Masaryk sa pýšil: „První novodobý komunism byl český, Táboři jsou první socialisté, socialism jest čistě český.“

Štefánika poslali na Sibír a medzitým rozdelili posty vo vláde. Po vojne sa stal Štefánik „ministrom vojny“ (nie obrany!). Miesto, ktoré chcel, asi vzniknúť nemalo: Čo keď chcel byť slovenským viceprezidentom so sídlom v Bratislave?

A keď Beneš nevedel odpovedať, načo použil stodvadsaťtisíc dolárov, ktoré mu na „oslobodenie Slovenska“ poslali americkí Slováci, Štefánik vec uzavrel tak, že doma bude národný súd, pred ktorým sa Beneš zodpovie. Vyplašený Beneš informuje Ivana Markoviča, slovenského socdemáka: „Se Štefánikem jsem měl konflikt. Je mezi námi konec – myslím úplně.“ A mal to zachovať všetko „výlučně pro sebe“.

Nie sú aj fakty, ktoré sme práve uviedli, dôvodom, prečo v osudnú nedeľu 4. mája 1919 vzletlo z udinského letiska lietadlo so Štefánikom a s troma talianskymi letcami, lietadlo – ako symbol vstupu Slovenska do novej epochy na čele so Štefánikom – a pri pristávaní sa náhle zrútilo?

Ako by bolo vyzeralo Slovensko, ale i Európa v temných rokoch druhej svetovej vojny, keby slovenským štátnikom bol Štefánik? Bol by mal vtedy ani nie šesťdesiat rokov.

Priatelia, je to otázka vážna, cítim to pri čítaní troch zväzkov Prejavov a článkov Jozefa Tisa. Ani sa neodvážim klásť ďalšie hypotetické otázky. Ale ony visia vo vzduchu.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Seniorský šampionát v pretláčaní rukou ovládli Šarišania

Siláci súťažili v Hermanovciach

Text a foto: Anna KRIVÁKOVÁ

Miestny odbor Matice slovenskej Hermanovce nad Topľou v spolupráci s obecnou samosprávou a so Slovenskou asociáciou pretláčania rukou usporiadali koncom júna v tamojšom kultúrnom dome 24. majstrovstvá Slovenska seniorov v pretláčaní rukou.

Tento rok sa šampionát po dlhom čase uskutočnil na východnom Slovensku, za čo Hermanovčania vďačia členovi MO MS Dominikovi Glodovi, ktorý je zároveň členom klubu AWK Prešov. Poďakovanie patrí aj ostatným hermanovským matičiarom, ktorí sa podieľali na organizovaní a zdarnom priebehu tohto vrcholného športového podujatia. Slovenská asociácia pretláčania rukou využila konanie šampionátu aj na usporiadanie svojej konferencie a voľbu nových orgánov, na čele ktorých stojí legenda armwreslingu Ján Germánus.

Na majstrovstvách sa zúčastnilo 43 pretekárov, z toho 6 žien a 37 mužov. Súťažilo sa v ôsmich kategóriách na pravú a na ľavú ruku, z toho muži v šiestich kategóriách (65, 70, 75, 85, 95, 95+ kg) a ženy v dvoch kategóriach (60, 60+ kg). Zápasy sa vďaka hudobnému sprievodu, svetelnej šou a povzbudzovaniu prítomných divákov uskutočnili vo výbornej, súťaživej atmosfére, ktorú umocnila skutočnosť, že do finále sa prebojoval aj domáci matičiar D. Glod, ktorý sa v kategórii do 70 kg stal sa majstrom Slovenska na ľavú ruku a vicemajstrom Slovenska na pravú ruku. Celkovo získali členovia klubu AWK Prešov štyri prvé a štyri druhé miesta. Po súťaži matičiari z Hermanoviec pripravili banket pre športovcov, funkcionárov a pozvaných hostí, ktorý sa niesol v priateľskom a zábavnom duchu.

Matičiari v Hermanovciach dokázali zorganizovať vrcholné športové podujatie.

Miestny odbor Matice slovenskej Hermanovce nad Topľou ďakuje Gabrielovi Harčarikovi a členom klubu AWK Prešov za pomoc pri realizácii tohto podujatia a za predvedené výkony, ako aj všetkým súťažiacim a divákom, ktorí sa na šampionáte zúčastnili a postarali sa o jeho dobrú športovú i spoločenskú úroveň.

Uctili si národného buditeľa a kňaza J. Holčeka

Zober radšej loptu...

Jozef HATALA

Na počesť národného buditeľa kňaza Juraja Holčeka v miestach jeho pôsobenia organizujú rôzne spomienkové podujatia i športové turnaje. V Dolnom Ohaji sa v minulých dňoch vďaka tamojším matičiarom a V. Porubskému uskutočnil 5. ročník žiackeho futbalového turnaja pod názvom Zober loptu, a nie drogy, nad ktorým mal záštitu podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja Ladislav Marenčák.

Na turnaji sa zúčastnili futbalové družstvá z Dolného Ohaja, Hulu, Kolty a Jasovej.

Práve družstvo z Jasovej bolo celkovým víťazom, keď postupne porazilo Hul 2:0, Dolný Ohaj 1:0 a Koltu tiež rovnakým výsledkom. V radoch víťazného kolektívu, ktorý viedla učiteľka Z. Klimáková, popri L. Mányovi, M. Klačanovi, B. Vargovi, M. Kečkéšovi, M. Remeňovi, R. Žáčikovi, M. Levákovi, M. Šteffekovi. M. Peťkovi, A. Kečkéšovi, E. Vojtechovi, E. Résoovi, M. Kelemenovi a Dávidovi Szomorovi sa ocitla na súpiske aj nádejná futbalistka M. Hyžová.

ZOBER LOPTU NIE DROGY®

Najlepším bránkárom na turnaji bol Patrik Jatel z Hulu, najlepším hráčom Samuel Pinteš z Dolného Ohaja a najlepším strelcom Viktor Mánya z Jasovej. Víťazom blahoželáme a tešíme sa na ďalší ročník, ktorý sa uskutoční v Jasovej.

Organizátori po doterajších skúsenostiach určite urobia všetko pre to, aby sa mládež inšpirovala pozitívnymi vzormi a nesiahala po negatívnych lákadlách a vzoroch.

Prvý ročník halového futbalového turnaja žiakov v Prešove

Tatranu rastú nové posily

Text a foto: Sláva JURKOVÁ

Matičiari z Prešova symbolicky v deň, keď sa vo Francúzku začali ME vo futbale, odštartovali „malé futbalové majstrovstvá“ pre žiakov prešovských škôl. Podujatie pripravili s finančnou podporou a v spolupráci s mestom, Olympijským klubom Prešov a so Základnou školou na Sibírskej ulici v Prešove ako halový turnaj o Pohár Medzinárodného dňa detí v rámci podujatí k Roku Svetozára Hurbana Vajanského.

Chlapci, ktorí do zápasov v turnaji za svoje školské družstvá nastúpili, si futbal užívali a hrali ho s horlivým nasadením, keďže očividne vyhrať chceli asi všetci. Víťazom však môže byť iba jeden, a tým sa stal práve kolektív futbalistov z usporiadateľskej školy na Sibírskej ulici, ktorý ako pedagóg a tréner vedie bývalý vynikajúci futbalista Tatrana Prešov P. Gombár. Organizátori odovzdali najlepším kolektívom originálne diplomy, prvým trom družstvám medaily i poháre a špeciálne ceny najlepším hráčom. Ako najlepší hráč turnaja bol ocenený krásnou soškou Adam Elizeuš zo ZŠ Sibírska, najlepším bránkárom sa stal Jakub Jakubko zo ZŠ Mirka Nešpora a najlepším strelcom turnaja bom Jakub Marton z tej istej školy na Sídlisku III.

Organizátor turnaja Ladislav MATISKO blahoželá malým futbalistom

PRIPOMÍNAME SI

30. júla

– stodesať rokov od narodenia hudobného pedagóga a dirigenta Slovenskej filharmónie Ľudovíta Rajtera (1906 – 2000)

– literárny historik, spisovateľ pre pre deti a mládež, autor rozhlasových hier i scenára k filmu Vynes na horu svoj hrob, člen Spolku slovenských spisovateľov Ondrej Sliacky oslavuje sedemdesiatpäť rokov; o. i. bol aj zostavovateľom antológií a vydavateľom, ktorý vyprovokoval svojho učiteľa prof. M. Kučeru ku skvelým knihám o slovenskej minulosti

– spisovateľka a režisérka Daniela Kapitáňová má životné jubileum

31. júla

– stotridsaťpäť rokov, čo na rozkaz potiského biskupa pozbavili v roku 1881 kňazstva evanjelického farára Daniela Laučeka, lebo v kázňach spomínal slovenský národ

– päťdesiat rokov od smrti tvorcu moderného slovenského divadla herca a režiséra Andreja Bagara (1900 – 1966)

1. augusta

– v roku 1921 SND zriadilo zájazdovú divadelnú skupinu Vidiecka činoherná spoločnosť, ktorú herci nazvali „Marška“; 95. výročie

– pred pätnástimi rokmi zomrela jedna z najznámejších insitných maliarok na svete vojvodinská Slovenka Zuzana Chalupová (1925 – 2001)

– okrúhle výročie má herečka a spisovateľka Milka Zimková, členka Spolku slovenských spisovateľov a PEN klubu

2. augusta

– osemdesiatpäť rokov od narodenia legendárneho futbalového brankára Slovana Bratislava Viliama Schrojfa (1931 – 2007)

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi pri autonehode zahynul jeden z organizátorov SNP a zakladateľ Demokratickej strany na Slovensku Milan Polák (1897 – 1951)

– sedemdesiat rokov by mal člen vedenia VPN a prvý šéf Ústavu pamäti národa Ján Langoš (1946 – 2006); približne pred desiatimi rokmi zahynul pri autonehode

3. augusta

– pred deväťdesiatimi rokmi sa začalo pravidelné vysielanie spravodajstva Slovenského rozhlasu Rádiožurnál (1926)

- slovenský rekordér v behu na 800 metrov (1,46:53 min) Jozef Repčík má tridsať rokov

4. augusta

– sedemstodesať rokov od smrti českého kráľa Václava (1289 – 1306), ktorý bol v rokoch 1301 – 1305 aj uhorským (teda i naším) panovníkom

– deväťdesiatpäť rokov, čo skupina speleológov objavila demänovskú krasovú Jaskyňu slobody (1921)

5. augusta

– pred dvesto tridsiatimi rokmi sa narodil svetoznámy uhorský matematik slovenského pôvodu profesor Anton Brestenský (Bresztenszky) (1786 – 1851)

– stosedemdesiatpäť rokov, čo v Sobotišti založili J. M. Hurban, Ján Francisci, August Horislav Krčméry a Andrej Sládkovič Slovenské národné divadlo nitrianske (1841)

– deväťdesiat rokov, čo sa v Ivanke pri Dunaji narodil kardiológ Ladislav Kužela (1926 – 1980), ktorý v roku 1968 uskutočnil prvú úspešnú transplantáciu srdca v strednej a vo východnej Európe

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.